ZONDAG 1 JANUARI 1950 — 13e JAARGANG — Nr 16

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag — Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

DE BEGRIPPEN OPZET EN GROVE SCHULD in verband met artikel 25 van de Conventie van Warschau.

Inleiding.

1. De Conventie van Warschau van 12 October 1929 heeft ten aanzien van het internationaal luchtvervoer (1) het stelsel van de beperkte aansprakelijkheid van openbare orde ingevoerd. Het artikel 22 bepaalt de grenzen van de verantwoordelijkheid van de vervoerder bij het vervoer van reizigers, van geregistreerde bagage en van goederen. Het artikel 23 verklaart nietig en van gener waarde elke clausule, die tot voorwerp heeft de vervoerder van zijn aansprakelijkheid te ontheffen of de omvang van die aansprakelijkheid, zoals zij door de Conventie werd vastgesteld, te beperken. Het voordeel van dit stelsel is tweeërlei : het vrijwaart de gebruikers van het vliegtuig tegen het misbruik van de ontheffingsclausules; het stelt de luchtvaartondernemingen in de gelegenheid om bij benadering het bedrag van de uit te keren vergoedingen in geval van sinister te begroten en bijgevolg om een verzekering af te sluiten.

Het artikel 25 begrenst echter het domein van de beperkte aansprakelijkheid : de vervoerder is onbeperkt aansprakelijk :

1° indien de schade het gevolg is van opzet of schuld, welke volgens de wet van de rechter, voor wie de vordering wordt aanhangig gemaakt, met opzet wordt gelijkgesteld;

2° indien de schade het gevolg is van opzet of daarmee gelijkstaande schuld van een zijner ondergeschikten, handelende in de uitoefening zijner dienstbetrekkingen.

De voorbereidende werkzaamheden voor de herziening van de Conventie van Warschau zijn reeds begonnen. Het juridisch Comité van de Organisatie van het Internationaal Burgerlijk Luchtvervoer heeft een definitie van het begrip « opzet » wenselijk geacht, indien dit woord in de Conventie nog wordt gebezigd. (2) Evenzeer gepast ware een definitie van het begrip « met opzet gelijkstaande schuld », indien die termen worden gehandhaafd.

2. Grove schuld en opzet waren onlangs nog weinig ontdekte terreinen. De leerboeken van het recht, ook de meest uitgebreide of de meest gespecialiseerde, besteedden hieraan slechts enkele regels. (3) Het probleem van hun gelijkstelling verdeelt nog steeds de rechtsleer. Vandaar onvastheid en onzekerheid in de rechtspraak : in een tijdsverloop van enkele weken aanvaardde de burgerlijke kamer van het Franse Hof van Verbreking, naar aanleiding van dezelfde clausules van beperkte verantwoordelijkheid in een reglement of een bewijs van vervoer, vooreerst en overeenkomstig de traditie, het gelijkstaan van de grove schuld met opzet, vervolgens en in tegenstelling daarmee de differentiëring van die twee begrippen, het opzet zijnde alléén, op het terrein van de overeenkomsten, onverenigbaar met de clausules, die de verantwoordelijkheid opheffen of beperken. (4)

De hr. *L. Josserand* heeft aan die twee arresten een zeer doorwrochte noot toegevoegd, waarin hij de grove schuld heeft omschreven en gelocaliseerd met betrekking tot de gewone schuld en het opzet, en tot de volledige dissociatie van grove schuld en opzet heeft geconcludeerd. Bijna terzelfder tijd deed de hr. *L. Mazeaud* een kroniek verschijnen in het « Dalloz Hebdomadaire » over « l'assimilation de la faute lourde au dol », waarin hij een meer genuanceerde oplossing voorstelde, de middenweg houdend tussen de uiterste stellingen. (5)

3. De tegenwoordige bijdrage stelt zich enkel ten doel de begrippen « opzet » en « grove schuld » op het voetspoor van evengenoemde auteurs bondig te herzien en het probleem van hun gelijkstelling te bestuderen in verband met de verantwoordelijkheid van de luchtvaartondernemingen, zo ten aanzien van de persoonlijke aansprakelijkheid van de vervoerder als ten aanzien van de aansprakelijkheid voor de daden van zijn aangestelden.

I. Opzet of bedrog.

4. Bedrog onderstelt immer bij hem, die het bedrog pleegt, opzet, dus de bepaalde bedoeling de schade

te veroorzaken en het slachtoffer te benadelen.

Als gebrek dat de toestemming vernietigt bij het aangaan van een overeenkomst onderstelt bedrog het aanwenden van listen door een van de partijen ten opzichte van de andere; een kuiperij is dus vereist. (B. W. art. 1116).

Ten aanzien van de uitvoering van de contracten daarentegen, en wanneer het er op aankomt de den gelaedeerde toekomende schadevergoedingen te doseren op grond van art. 1151 B. W., neemt men aan dat het bedrog aan de zijde van de schuldenaar aanwezig is, van het ogenblik dat de schuldeiser heeft willen schaden. Sommigen aanvaarden reeds het bedrog, indien de schuldenaar zich bewust is geweest van de door zijn wanpraestatie veroorzaakte schade. Bedrog is hier dus eigenlijk het equivalent van kwade trouw, gekenmerkt door een juiste voorstelling van de toestand.

Bedrog vertoont derhalve een bestendig kenmerk : een kwaad opzet, althans een kwaad geweten, een gemoedsgesteldheid in het teken van de kwade trouw. Het kan worden gedefinieerd : « *Elke vrijwillige, met volle bewustheid gepleegde fout, met de bedoeling schade te berokkenen* ».

5. De Majoor *K. M. Beaumont,* verslaggever bij de zittingen van het C.I.T.E.J.A., geeft een voorbeeld van bedrog (« wilful misconduct ») : een bediende van de vervoerder plaatst in het vliegtuig een colli, waarvan hij weet dat het springstoffen of licht ontbrandbare voorwerpen inhoudt, en na verwittigd te zijn geweest dat het plaatsen van zulk colli in het vliegtuig een ontploffing of een brand zou kunnen teweegbrengen. Volgens de verslaggever veronderstelt bedrog een kennelijk opzettelijke daad of een gewilde schuldige nalatigheid, gepleegd met kennis van de mogelijke gevolgen, doch zonder daarmee rekening te houden. (6)

II. Grove schuld.

6. Het begrip zelf van grove schuld, dat tot het Justiniaanse recht teruggaat, werd door eminente rechtsgeleerden ruw aangepakt. Volgens hen steekt er niet veel pit in dit begrip en is het niet mogelijk er een bevredigende definitie van te geven. Sommigen stellen zelfs voor het over boord te werpen. (7)

Ware dit juist, dan zou deze bijdrage ijdel zijn. De Hoven van Beroep en de rechtbanken evenwel hebben steeds geoordeeld dat de afbakening van grove schuld en bedrog mogelijk is.

In Frankrijk wenst het Hof van Verbreking zelf de leiding van die verrichting te nemen : het Hof eigent zich het recht van toezicht toe op de beslissingen, waarbij de rechter ten gronde de grove schuld aanneemt of uitsluit. Deze is alzo niet meer een louter feitelijk begrip, zoals dat van schade, doch wordt een werkelijk juridische conceptie.

7. In België zou het Hof van Verbreking, dat zich het recht voorbehoudt na te gaan of de feitelijke elementen, aangenomen door de rechter, de qualificatie van « schuld » verdienen, eveneens kunnen onderzoeken of diezelfde elementen de qualificatie « met bedrog gelijkstaande schuld » toelaten.

Het Hof blijkt echter getrouw te zijn gebleven aan de rechtspraak van het arrest van 23 November 1911. (Pas. 1911, I, 556) De conclusiën van de heer Procureur-generaal Terlinden waren formeel : « Les limites » du dol et de la faute lourde, les circonstances et la » gravité de l'une et de l'autre sont des questions » de fait que tranche souverainement le juge du » fond... Là où la loi est muette, le juge n'a plus pour » guide que son propre discernement, les sens naturel » à tous les hommes. Il est souverain... L'existence du » dol, la nature et la gravité de la faute, leurs caractères, les limites de la faute lourde et du dol ou de » la faute lourde et de la faute légère ne sont pas » de notre domaine. »

Dit is betreurenswaardig. Indien het begrip « grove schuld » in onze rechtspraak nauwkeurigheid mist, dan is dit aan de rechtbanken te wijten, die vaak zekere onvoorzichtigheden met de naam van « grove schulden » bestempelen, enkel en alléén ter wille van het betrekkelijk gewicht of zelfs van de bovenmatige omvang van de gevolgen van die onvoorzichtigheden. Het kan echter niet volstaan het woord « schuld » met het hoedanigheidswoord « grof » te bekleden, opdat de schuld met bedrog zou gelijkstaan. De rechtbanken zijn er zodoende wel in geslaagd de strengheid van de rechtspraak van het Hof van Verbreking in zaken van ontheffingsclausules te temperen, doch het begrip grove schuld werd hierdoor ontaard en, aldus uitgebreid, terecht gecritiseerd door de auteurs, die het willekeurig karakter er van doen uitschijnen. (8)

8. Een der beste wegen om de « grove schuld » te ontdekken is de uitschakelingsmethode, m.a.w. te noteren wat zij niet is.

a) Zij komt zeker niet overeen, in haar organische samenstelling, met opzet of bedrog : bijaldien ook deze niet immer en noodzakelijk het aanwenden van herkenbare manœuvres, van kuiperijen onderstellen, zijn zij nochtans uiteraard en volgens hun definitie zelve van opzettelijke aard, terwijl de schuld, ook de grove schuld, zuiver is van elke boosaardigheid of kwaadwilligheid; hoe ernstig ook de tekortkoming, hoe groot ook de schade mogen zijn, de schuldige heeft het niet met inzicht gedaan; hij heeft dat niet gewild; de berokkende schade, gewone resultante, was niet het doel dat hij nastreefde; i.a.w. hij was te goeder trouw. (9)

b) De grove schuld kan ook niet worden gelijkgesteld met de « culpa in concreto », d.w.z. met de schuld, welke de dader niet zou begaan in het beheer van zijn eigen zaken : met zodanige maatstaf, en wanneer de debiteur een zeer accuraat en bezonnen man is, zou men een werkelijk lichte schuld met het woord « grove schuld » bestempelen, wat niet alleen paradoxaal zou klinken, doch tevens onrechtmatig zou zijn.

9. c) Het is evenmin mogelijk een beroep te doen op het begrip van professionele schuld om het met dat van grove schuld gelijk te stellen : vooreerst zijn vele debiteurs geen beroepslieden, en dan is het criterium onbruikbaar; anderzijds bestaat er, onder de professionele fouten, een heel gamma van tekortkomingen, van zeer lichte tot zeer grove. (10)

d) Ten slotte is de grove schuld niet noodzakelijk een overtreding van de strafwet : zoals men terecht heeft opgemerkt, zijn er lichte onvoorzichtigheden, onbeduidende nalatigheden die overtredingen uitmaken; zij veranderen daarom niet in grove fouten. (11)

10. Na al deze eliminaties zou men zeggen, dat er niets anders overblijft dan terug te keren tot de Justiniaanse definitie : « Lata culpa est nimia negligentia, id est non intelligere quod omnes intelligunt ». De grove schuld zou dus hierin bestaan : niet begrijpen wat iedereen begrijpt. Dusdanig begrip mag evenwel niet naar de letter worden opgevat : indien het volkomen juist was, dan zou de dader van een grove schuld immer een brevet van domheid of van

onwetendheid moeten worden toegekend. Dit standpunt is te bekrompen : men kan zeer verstandig en geleerd zijn, en nochtans zeer nalatig in zijn zaken of vreselijk verstrooid; de voetganger, die de krant lezend een drukke rijweg overschrijdt, is wellicht een voornaam en ontwikkeld man; hij begaat nochtans een grove fout. De werkelijk kenmerkende trek van dusdanige fout is haar enormiteit, wel uitgedrukt door het adjectief « lata »; door haar buitengewoon gewicht onderscheidt zich de grove fout, overeenkomstig de terminologie, van de lichte fout, zoals zij zich door haar onopzettelijk karakter van het bedrog onderscheidt.

Meer bepaald, de grove fout legt bij haar dader een werkelijke onbekwaamheid aan de dag; hij is niet opgewassen gebleken voor de taak, die hij te vervullen had; hij heeft blijken gegeven van flagrante ongeschiktheid en onbeholpenheid in de sfeer, waarin hij zich beweegt. Aldus de ondernemer van vervoer, die geen enkele voorzorg heeft genomen om de diefstallen van goederen in zijn opslagplaatsen te voorkomen; de patroon, die heeft nagelaten de reglementaire voorschriften betreffende de veiligheid van zijn personeel in acht te nemen; de luchtvaartonderneming, die een vliegtuig ter beschikking stelt, dat niet is voorzien van de nodige certificaten van vliegwaardigheid en waarop geen ernstige contrôle werd uitgeoefend, of die zich niet heeft vergewist van de technische vaardigheid van haar personeel. (12)

11. Volgens het oordeel van de hr. *L. Josserand* is dus de bestendige karakteristiek van de grove schuld : een enormiteit, die de onbekwaamheid aan het licht brengt; de ongeschiktheid van de schuldige om zich van zijn taak te kwijten, om zijn contractuële of extra-contractuële verbintenissen gestand te doen. Grove fout, zware fout, onverschoonbare fout, alles hoedanigheidswoorden die de bovenmatigheid van de tekortkoming aan de contractuële of wettelijke verplichtingen aantonen.

12. Bij het wegen van de fout, zal de rechter nochtans rekening houden met de omstandigheden van de zaak.

a) Vooreerst zal de rechtbank zich laten beïnvloeden door de omvang en ook door de incidentie en de aard van de schade; hoe kostbaarder de te vrijwaren belangen, des te gemakkelijker zal de schuld van de debiteur als grof worden aangezien, vooral wanneer de gaafheid van de physieke persoon op het spel staat. Het materieel begrip van schade heeft aldus een terugslag op het immaterieel begrip van fout, hetwelk hierdoor verwant geraakt aan de conceptie van risico : hoe ontzaglijker het risico, des te gestrenger zal de fout, die het risico heeft verwezenlijkt, worden beoordeeld.

Dit heeft zekere auteurs er toe geleid de fouten te classificeren volgens de sociale objectieve waarde van de verbintenissen en als grove fout te bestempelen het schenden van een verbintenis, waarvan de eerbiediging van belang is voor het vrijwaren van de maatschappelijke orde, zoals de verplichting het leven en de physieke gaafheid van de persoon in ere te houden. (13)

b) In een nabije gedachtenkring, zal de fout gemakkelijk als zwaar worden aangemerkt, wanneer zij het niet-naleven heeft teweeggebracht van een verbintenis, waaraan de schuldeiser een bijzondere waarde had gehecht; althans, indien de debiteur hiervan op de hoogte werd gesteld.

13. c) Men zal ook strenger optreden tegen een debiteur, die over meer afdoende middelen beschikt voor een normale en behoorlijke tenuitvoerlegging van het contract : een vennootschap, een onderneming, voorzien van machtige en moderne werktuigen, is minder verschoonbaar, wanneer zij aan hare verbintenissen te kort komt, dan een gewoon enkeling; men zal ook minder toegevend zijn ten opzichte van de beroepslieden dan ten opzichte van de gewone burgers : in die mate alleen is het juist, dat de fout in de uitoefening van het beroep gemakkelijk als grof wordt beschouwd. De rechtspraak heeft dit richtsnoer toegepast op de inlichtingskantoren, waarvan de misslagen vaak met grove fouten worden gelijkgesteld, (Verb. 23-1--191, Pas. 1911, I, 556) op de classificatiebureaux van zeeschepen, op de notarissen, de architecten, en zelfs de bankiers.

Anders is de toestand, wanneer de beloofde diensten buitengewoon moeilijk zijn, en vooral wanneer het maatschappelijk belang eist, dat de beroepslieden, die zulke diensten aanbieden, daarin worden aangemoedigd. Dit is wel het geval met het luchtvervoer. De ontwikkeling van dit vervoer is van nationaal en tevens van universeel belang. Anderzijds, ondanks de reeds gemaakte vorderingen, is de luchtreis nog steeds een gewaagder onderneming dan de zeereis, of de reis per spoorweg of per auto, en bijgevolg stelt degene, die het vervoer van zijn persoon of van zijn goederen aan het vliegtuig toevertrouwt, zich vrijwillig aan een zeker risico bloot.

III. De gelijkstelling van de grove schuld met opzet.

14. Staat de grove schuld, zoals zij hoger werd omschreven, gelijk met opzet? Wordt zij behandeld zoals bedrog? Heeft zij dezelfde gevolgen? Dit is het klassiek probleem van de gelijkstelling.

Het traditioneel antwoord luidt bevestigend : « Magna culpa dolus est. Culpa lata dolo aequiparatur », leest men in de Justiniaanse tekst. « La faute lourde est équipollente au dol », bevestigen de arresten. Het merendeel van de auteurs is van hetzelfde gevoelen. (14)

Twee wetteksten hebben de traditionele gelijkstelling opgenomen : de Conventie van Warschau van 12 October 1929 in voornoemd artikel 25; de Berner Conventie van 23 October 1924 in artikel 36 wat betreft het vervoer van goederen en van reisgoed.

Buiten die twee beperkte domeinen bestaat er geen meer algemene wettekst, die tot de oplossing van het vraagstuk zou kunnen leiden.

15. Een regel, zelfs door de traditie geijkt, zolang hij door de wetgever niet is aangenomen, heeft alleen waarde door zijn grondslag. Hij moet slechts worden toegepast, indien hij rust op een logische of practische noodwendigheid, en alleen in de mate van die noodwendigheid : zijn draagwijdte gaat niet verder dan zijn grondslag. Welk is de grondslag van de zinspreuk : « Culpa lata dolo aequiparatur »?

16. Zeer zeker kan de gelijkstelling niet worden gerechtvaardigd door een natuurlijke identiteit tussen de grove schuld en de opzettelijke schuld. De grove schuld is nooit opzettelijk, omdat, hoe zwaar zij ook moge wezen, de dader de verwezenlijking van de schade niet heeft gewild : zij bestaat uit een vergissing, een nalatigheid, een onvoorzichtigheid; zij is van dezelfde aard als de lichte fout, waarvan zij slechts gescheiden is door een verschil van gewicht. Bedrog daarentegen is altijd opzettelijk of bewust. Hoe is het mogelijk dusdanig ongelijksoortige waarden te vergelijken en gelijk te stellen? Men zou evengoed, in de bekkens van een weegschaal, aan de

ene zijde keien en aan de andere zijde goud kunnen leggen en, wanneer het evenwicht is bereikt, beweren dat de twee stoffen gelijkwaardig zijn. Daarom is het dat noch de openbare orde, noch het verbod van de louter potestatieve voorwaarden in de weg staan aan de ontheffing of de beperking van de aansprakelijkheid, die voortvloeit uit een onopzettelijke, zelfs grove fout. Van dit standpunt uit is de gelijkstelling van de grove schuld met opzet als een « monstruositeit », althans als een « nonsens » bestempeld kunnen worden. (15)

17. Maar, zegt men, het is de traditionele oplossing die haar oorsprong vindt in het Romeins recht en zowel door de oude rechtsleer als door de rechtspraak bewaard is geworden. Zeker, maar het gezag van de traditie is hier zeer ontzenuwd, omdat die traditie in haar oorsprong zelve niet zuiver is : het is nu uitgemaakt, dat het begrip van grove schuld door de compilators in de teksten van de Digesten een uitvinding is van Justinianus, die met geweld werd ingelast door het brutaal en sluiks procédé van de interpolatie. (16)

18. Dienvolgens zijn menige auteurs opgekomen tegen de tirannie van de traditie om het onderscheid tussen twee begippen van verschillende aard uit te roepen. (17) De heer *L. Josserand* beweert dat hun doelwit reeds sedert lang gedeeltelijk is bereikt. Hij noemt de menigvuldige gevallen op, waar de grove schuld zich losmaakt van het opzet : wat betreft het tot stand komen van de contracten, waar het aanwenden van kuiperijen is vereist; in het domein van de aansprakelijkheid wegens misdrijven, waar het misdrijf tegenover het oneigenlijk misdrijf staat; wat betreft de genoemde civile misdrijven (stellionaat, verduistering van erfelijke goederen of van goederen van de huwelijksgemeenschap); telkens als de wet of de rechtspraak verwijzen naar het bedrog (zinspreuk : « fraus omnia corrumpit » of « actio pauliana »); in alle gevallen waar de wet de kwade trouw vervolgt en beteugelt of de goede trouw waarborgt en beloont, enz. Ten slotte vindt de regel van de gelijkstelling van de grove schuld met opzet nog slechts enig voedsel in de overeenkomsten betreffende de aansprakelijkheid en wat betreft de gerechtelijke begroting van de schadevergoeding verschuldigd wegens het niet-uitvoeren van een contract (B. W. artikelen 1150, 1151); en ook dit voedsel zou, volgens de genoemde auteurs, in het verschiet uitgeput geraken.

19. In de rechtspraak had de grove schuld steeds één geheel gevormd met opzet. Maar op 3 Augustus 1932 deed het Franse Hof van Verbreking een plotse ommekeer, wanneer het besliste dat de aansprakelijkheidsbeperkende clausule, ingelast in de tarieven van een spoorwegmaatschappij, toepassing verdient zelfs indien de vervoerder een grove fout heeft begaan; de opzettelijke fout staat alléén aan de toepasselijkheid van die clausule in de weg. De heer *L. Josserand* zag hierin de bekrachtiging van zijn stelsel en hoopte, dat dit arrest een gewichtige rol zou spelen in de evolutie van de rechtspraak, die, volgens hem, de regel van de gelijkstelling van de grove schuld met opzet ten slotte definitief zou laten varen. Die verwachting werd echter teleurgesteld. De Kamer van Requesten heeft geweigerd zich aan de nieuwe opvatting te onderwerpen en, op haar voetspoor, hebben de Hoven van Beroep en de Rechtbanken hun vorige rechtspraak niet noemenswaard gewijzigd. (18)

20. Studiën van recentere datum, gegrond op de rechtspraak, wijzen er op, dat de moderne grove schuld niets gemeens meer heeft met de Romeinse « culpa lata » en voor het merendeel niets anders is dan een « evidente », « gekarakteriseerde » fout. Men hoeft niet bijzonder dom te zijn om dusdanige fout te begaan; elkeen kan zich daaraan schuldig maken. Kortom, bijaldien ook die fout laakbaar is, doordien zij bij de dader zorgeloosheid of onhandigheid onderstelt, kan zij in geen geval een zweem van kwaadwilligheid of oneerlijkheid op hem doen rusten. Aldus vervallen de beweegredenen, die men deed gelden om haar met opzet gelijk te stellen. De grove schuld, eenmaal afgescheiden van het opzet, erkennen die auteurs, dat de verzwaring van de verantwoordelijkheid, die zij medebrengt, gegrond is op overwegingen, die totaal vreemd zijn aan het stelsel van de kwade trouw van de dader. (19)

21. Het is echter zeker, dat de opstellers van de Conventie van Warschau noch de « evidente », noch de « gekarakteriseerde » fout hebben beoogd. Zij hebben de vervoerder het voordeel van de beperkte aansprakelijkheid slechts willen ontzeggen in geval van grove schuld, gelijk gesteld kunnende worden met opzet. Zij hebben dus geoordeeld, dat de gelijkstelling een grondslag kan hebben.

Welk kan nu die grondslag zijn, indien men de argumenten ter zijde stelt van degene, die twee verschillende waarden vermengen en kwantiteit met kwaliteit verwarren, of zich enkel op een verdachte traditie beroepen?

De enige plausibele grondslag die overblijft is deze welke door de heer *L. Mazeaud* wordt voorgesteld.

Volgens hem berust de gelijkstelling enkel en alleen op een reden van bewijs. De dader van een opzettelijke fout doet steeds het masker van de domheid voor. Hij erkent de grofheid van de fout, maar hij pleit zijn goede trouw. Hij geeft toe dat hij een ongerijmdheid heeft begaan, doch uit dwaasheid, niet uit kwaadwilligheid. Men snijdt dit al te gerieflijk verweermiddel af en kent aan de grove schuld dezelfde burgerlijke gevolgen toe als aan het opzet. Men onderstelt dus bij de dader van een zware fout het kwaadwillig opzet. De grove fout wordt opzettelijk vermoed.

De gelijkstelling van grove schuld met opzet doet zich aldus voor als een bewijsregel, een *vermoeden,* zodanig dat de rechter zich eerder grondt op de gewichtigheid van de begane fout, dan op de werkelijke psychologische staat van de dader. Hij beantwoordt niet de vraag : « Heeft de dader zijn verbintenis willen schenden? » maar deze andere : « Is de fout al of niet van dusdanig gewicht, dat het niet mogelijk is voor een normaal mens die fout te begaan zonder ze te willen begaan? » (20)

22. De heer *L. Josserand* brengt hiertegen in : « Die » bewijsvoering druist in tegen een van de vaste en » voornaamste beginselen van alle wetgevingen, nl. » dat de goede trouw steeds wordt vermoed (B. W. » artikel 2268); wanneer men daarentegen bedrog bij » de debiteur vermoedt, dan werpt men de bestaande » juridische orde overhoop; men neemt de kwade » trouw tot regel en maakt van de goede trouw een » uitzondering, en dat is zeer bedenkelijk, zo op juri- » disch als op zedelijk gebied. »

Dit betoog heeft slechts een glimp van waarschijnlijkheid. « Bedrog », luidt artikel 1116 B. W., « wordt niet vermoed, het moet bewezen worden ». Maar artikel 1353 laat het bewijs van het bedrog toe door alle middelen van recht, zelfs door eenvoudige vermoe-

dens. En het bedrog kan aldus bewezen worden tegen en boven een schriftelijk bewijs.

Wel is waar, als toestemming vernietigend gebrek bij het aangaan van overeenkomsten, mag het bedrog niet worden afgeleid uit de akte zelf (« dolus ex re ipsa »). Het bewijs van de listen moet worden bijgebracht, afgezien van de akte zelf. Het artikel 1116 heeft geen verdere strekking dan, in dit domein, de regel van het oude recht af te schaffen, volgens dewelke het bedrog mocht worden afgeleid uit de voorwaarden zelve van het contract.

Wij hebben evenwel vastgesteld dat, in het domein van de niet-uitvoering van de contracten, het bedrog geen bedrieglijke manœuvres onderstelt. De kwade trouw is voldoende. In dit domein is er geen enkele wettekst, die belet dat de rechter het bewijs van het bedrog uit de enormiteit van de fout zelve zou afleid. (21) (22)

23. Men moet zich dan afvragen of de gelijkstelling van de grove schuld met opzet een volstrekt of een betrekkelijk vermoeden is. Het antwoord ligt in artikel 1350 B. W. : zijn alléén onwraakbaar de vermoedens aldus door die wettekst bestempeld. Het vermoeden van opzettelijke schuld, dat nergens in het Wetboek geschreven staat, laat noodzakelijk het tegenbewijs toe.

Elke andere oplossing zou onlogisch zijn. Er zijn grove fouten, waarvan het onopzettelijk karakter gemakkelijk kan worden bewezen, in het algemeen al deze, die een ernstige schade voor de dader zelve medebrengen. De ondernemer van luchtvervoer die, ingevolge een zeer zware fout, zijn toestel, de reizigers en zichzelve op de grond doet neerstorten, heeft voorzeker de schade niet gewild. Het valt hem niet moeilijk zijn goede trouw te doen uitschijnen. Waarom zou men hem behandelen, alsof hij de schade opzettelijk zou hebben veroorzaakt? De gelijkstelling is slechts gerechtvaardigd door de vrees dat het bedrog zich onder het uiterlijk van een grove fout zou verschuilen. In het onderhavig geval heeft men echter de zekerheid, dat de grove fout onvrijwillig is; niemand zou hier aan opzet kunnen geloven. Het vermoeden van opzet, dat op de vervoerder rustte uit oorzaak van de zwaarte zijner fout, wordt ter zijde gesteld door het bewijs van het tegendeel, dat hier uit de omstandigheden van het ongeval voortvloeit. (23)

24. De Majoor *K. M. Beaumont* geeft als voorbeeld van grote schuld (« gross negligence ») : een bediende van de vervoerder heeft, zonder onderrichtingen dienaangaande ontvangen te hebben of zonder daartoe gemachtigd te zijn geweest, in het vliegtuig een colli geplaatst, zonder na te gaan of te weten of zelfs zonder getracht te hebben te weten te komen welk de inhoud was van het colli, dan wanneer het colli feitelijk hoogst gevaarlijke, ontplofbare of licht ontbrandbare voorwerpen inhield — en zulks op het colli gemerkt was — die een ontploffing of een brand hebben teweeggebracht. (24)

Het lijdt geen twijfel, dat een zo grove fout door de Rechtbanken met opzet zal worden gelijkgesteld. Waarom? De bediende zal zijn bedrog niet erkennen; hij zal zich slechts schuldig bekennen aan een grove misslag en zal zich desnoods voor een domkop laten doorgaan. Het kwaad opzet doet hier het masker van de domheid voor. De Rechtbanken zullen kort recht maken met dit verweer en bij die bediende het kwaad opzet vermoeten. Maar dit vermoeden zal slechts betrekkelijk zijn. Indien de bediende, die het colli in het vliegtuig heeft geplaatst, zelf plaats neemt in het toestel en zelf het slachtoffer wordt van de ontploffing of van de brand, zal het vermoeden van opzet bezwaarlijk kunnen worden aangenomen en zal het bewijs van het tegendeel als voldoende bijgebracht kunnen worden aangezien.

25. Resumerend : het traditionele stelsel van de absolute gelijkstelling van de grove schuld met opzet, aangekleefd door de rechtspraak en de overheersende rechtsleer, blijkt buitensporig, vermits het op losse gronden steunt. Het stelsel, dat elke gelijkstelling van de hand wijst, lijdt evenzeer aan overmaat, nu het de noodwendigheden van de bewijsvoering over het hoofd ziet. De waarheid ligt in het midden : de grove schuld wordt opzettelijk geacht tot het bewijs van het tegendeel. Slechts in die mate mag de grove schuld met opzet worden gelijkgesteld. Bijgevolg mag de dader van een grove fout zich op de wettelijke beperking van de verantwoordelijkheid beroepen, indien hij het bewijs bijbrengt, dat zijn fout niet opzettelijk is geweest. (25)

De met opzet gelijkstaande grove schuld zou aldus kunnen worden gedefinieerd: « *Elke onvoorzichtigheid of elke nalatigheid, die zo grof is dat zij bij haar dader, behoudens het bewijs van het tegendeel, het voornemen van nadeel te doen doet vermoeden, bij ontstentenis waavan zij slechts zou kunnen worden verklaard door een te volkomen en deswege onwaarschijnlijke verstandeloosheid* ».

26. Is dusdanige omschrijving verenigbaar met de huidige tekst van de Conventie van Warschau? M.a.w. hoe hebben de opstellers van de Conventie zich de conceptie van grove schuld voorgesteld?

Het ontwerp van conventie voorzag de wederverschijning van de onbeperkte aansprakelijkheid ingeval de schade te wijten was aan een opzettelijke onrechtmatige daad. Alléén de opzettelijke fout werd dus in overweging genomen. Tijdens de Conferentie evenwel vroeg de Duitse afvaardiging de inlassing in het proces-verbaal van sluiting van de volgende opmerking : de grove schuld wordt gelijkgesteld met de opzettelijke daden. De Engelse afvaardiging deed harerzijds aanmerken, dat de termen « acte illicite intentionnel » niet heel duidelijk waren. « Je suppose », betoogde Sir Alfred Dennis, « qu'un pilote se trouve » dans une position difficile. Il décide d'atterrir dans » un endroit qui n'est pas destiné à l'atterrissage. » C'est un acte intentionnel et c'est un acte illicite. » Cependant, je suppose que l'on n'entend pas dire » que c'est un acte illicite intentionnel dans le sens » péjoratif. Nous avons supposé que la signification » de cette expression devrait être restreinte aux actes « *accomplis de propos délibéré dans le but de léser,* » *de porter préjudice*... Nous désirons donc que les » délégués qui sont de langue française trouvent une » expression que nous puissions traduire de manière » à expliquer très nettement l'intention que l'on a. » Om die tussenkomst te beantwoorden besliste de Conferentie het artikel terug naar het Redactiecomité te verwijzen. De heer Pittard (Zwitserland) wenste alsdan te weten « si on veut assimiler la faute » lourde au dol parce que le dol est une notion » positive de volonté. La faute lourde peut-être une » notion négative. »

De heer *Ripert* antwoordde : « Il s'agit de renvoyer au Comité de Rédaction quand on sera disposé à faire l'assimilation si on peut trouver une formule assez précise » en *Pittard* besloot : « Nous serons disposés à assimiler la faute lourde à l'acte intentionnel si nous trouvons une formule qui donne satisfaction aux diverses langues juridiques représentées ici ». Deze woorden werden, zoals blijkt uit het proces-verbaal, goedgekeurd en het vraagstuk werd aan het Redactie-

comité overgemaakt. Er is geen spoor in de teksten van de discussie, die aldaar plaats greep, doch na lezing van het artikel 25 in zijn huidige vorm, gedaan door het Redactiecomité ten overstaan van de Conferentie, deed de voorzitter opmerken : « Nous avons « réussi à trouver cette formule (de son dol ou d'une » faute qui, d'après la loi du tribunal saisi, est équiva- » lente au dol) qui a contenté nos amis de Grande » Bretagne, par laquelle nous avons réussi à adapter » l'expression de faute lourde et de dol, expression » qui est difficile à traduire en anglais ». (26)

27. In weerwil van die woorden van de voorzitter van de Conferentie, blijkt de voorgestelde en aangenomen formule niet geheel welgekozen. Zij is er geenszins in geslaagd de termen van grove schuld en opzet in overeenstemming te brengen. Zij verdient dezelfde critiek als de zinspreuk van Justinianus.

De Conferentie van Warschau heeft kennelijk het stelsel van de algehele dissociatie van grove schuld en opzet de rug toegedraaid. Maar kan men staande houden, dat zij het traditionele stelsel van de absolute gelijkstelling onvoorwaardelijk heeft aangekleefd? Niets laat toe dit te onderstellen.

Het artikel 25 ontzegt de vervoerder het voordeel van de beperkte aansprakelijkheid in geval van schuld, « welke volgens de wet van de rechter, voor wie de vordering wordt aanhangig gemaakt, met opzet wordt gelijkgesteld ». Welnu, in België noch in Frankrijk *bestaat er geen enkele algemene wettekst die de grove schuld met opzet gelijkstelt !* De gelijkstelling berust alléén op een traditionele zegswijze, door de rechtspraak en de rechtsleer in het leven gehouden. Indien men de tekst van de Conventie strikt wil uitleggen, zou men kunnen staande houden, wanneer een Belgische of Franse rechtbank van een op de Conventie van Warschau gegronde eis tot schadevergoeding kennis zal nemen, dat de beperkte verantwoordelijkheid van kracht blijft in geval van grove schuld, vermits de *wet* van die landen de grove schuld niet met opzet gelijkstelt !

Er bestaat nochtans aanleiding om te menen, dat de opstellers van de Conventie niet de wet « sensu stricto », doch ook de traditionele regels en de rechtspraak in voege in het land van de bevoegde rechtbank voor ogen hebben gehad. Indien echter die rechtspraak vlottend is en vaak tegenstrijdig, aan welk criterium zal men dan de voorkeur geven? Er mag blijkbaar uit de voorbereidende werken van de Conferentie, nl. uit de tussenkomst van de Engelse afgevaardigden, worden afgeleid, dat men het stelsel van de gelijkstelling slechts in beperkte zin heeft aangenomen, m.a.w. dat alleen als grove schuld mag worden aangemerkt een fout, die zo zwaar is, dat men ze evengoed aan kwaadwilligheid als aan domheid mag toeschrijven. Mochten de rechtbanken dit over het hoofd zien, dan zouden zij geen rekening houden met de practische redenen, voorvloeiende uit de bijzonere aard van de luchttransporten, die de beperkte verantwoordelijkheid hebben opgedrongen. Zij kunnen dus niet volstaan met aan het woord « schuld » de hoedanigheid « grof » toe te voegen, opdat die schuld met opzet zou worden gelijkgesteld, want de redenen, die de gelijkstelling rechtvaardigen, zijn niet overal noch altijd geldend. Een overdreven gestrengheid zou de luchtvaartondernemingen noodlottig zijn en zou de uitbreiding van de luchtvaart belemmeren, nu zij een ontzenuwende invloed zou uitoefenen op de beschikkingen van de Conventie van Warschau betreffende de oorzaken van ontheffing en de beperking van de verantwoordelijkheid van de vervoerder.

28. Indien, overeenkomstig de wens van het Revisiecomité, een begripsbepaling van de termen « opzet » en « grove schuld » in de Conventie wordt ingelast, zal de referte aan de wet van de rechter, voor wie de vordering wordt aanhangig gemaakt, uit de tekst van de Conventie moeten verdwijnen. Dit ware trouwens ten zeerste gewenst : de grove schuld kan in de diverse landen, die tot de Conventie zijn toegetreden, een verschillend statuut hebben; de rechtbanken van die landen kunnen bij de qualificatie van de fouten betwistbare maatstaven aanleggen en zeer uiteenlopende meningen hebben wat betreft de zwaarte, die een fout moet kenmerken, vooraleer zij met opzet kan worden gelijkgesteld. Naar luid van artikel 28 van de Conventie van Warschau mag de eis tot schadevergoeding naar keuze van de eiser worden ingesteld op het grondgebied van één van de Hoge Contracterende Partijen, voor één van de navolgende rechtbanken : de rechtbank van de woonplaats van de vervoerde; de rechtbank van de hoofdzetel van de luchtvaartonderneming; de rechtbank van de plaats, waar de vervoerder een instelling heeft, door wier bemiddeling het contract werd afgesloten; de rechtbank van de bestemmingsplaats. Vier verschillende rechtbanken kunnen aldus, naar keuze van de eiser, in de gelegenheid worden gesteld om de fout van de vervoerder, volgens vier verscheidene wetgevingen, te qualificeren. Stipte uniformiteit is hier wenselijk in het voordeel van de rechtszekerheid en de Conventie zou goed werk verrichten, indien het haar gelukte een zou nauwkeurig mogelijke bepaling van de grove schuld te geven, die geldend zou zijn voor alle landen, waar de Conventie toepasselijk kan zijn.

29. Men zou zelfs een stap verder kunnen zetten en de termen « grove schuld » zonder aarzelen uit de tekst van de Conventie uitschakelen. Indien, zoals hoger werd uiteengezet, die term heden ten dage nog alleen beduidt « fout, die opzettelijk wordt vermoed, tot bewijs van het tegendeel », kan het woord opzet volstaan. Hoe opzet ook bewezen worde : door geschrift, door getuigen, door bekentenis of door eenvoudige vermoedens, het blijft steeds opzet. Het is niet nodig het onder de schijn van « grove, met opzet gelijkstaande schuld » te vermommen, wanneer men het bewijs van opzet door eenvoudige vermoedens toelaat. Dit zou ineens paal en perk stellen aan de onzekerheden en het sleurwerk van de rechtspraak.

IV. De aansprakelijkheid voor de daden van de aangestelden.

30. De tweede alinea van artikel 25 van de Conventie van Warschau stelt het opzet en de grove schuld van de ondergeschikten, handelend in de uitoefening van hun dienstbetrekkingen, volkomen gelijk met het opzet en de grove schuld van de vervoerder zelf. Is zodanige strengheid gerechtvaardigd? Het vraagstuk is van groot practisch belang : de statistieken duiden aan, dat een fout bij de leiding van het vliegtuig de oorzaak is van het grootste getal van de luchtvaartongevallen. De vraag werd vaak gesteld met betrekking tot de overeenkomsten die de aansprakelijkheid beperken. Is het de partijen geoorloofd, bij overeenkomst, aan het beginsel van de contractuele aansprakelijkheid voor de daden van de aangestelden te tornen? M.a.w. mag een debiteur, in het contract waarbij hij zich verbindt, bepalen dat hij geen verantwoording zal hoeven te geven voor de niet-uitvoering of de gebrekkige uitvoering van zijn verbintenis, voor zover die toewijsbaar is aan de schuld, zelfs aan de grove schuld of het opzet van zijn aangestelde?

Bij toepassing van de hoger omschreven beginselen moet de grove schuld van degene, voor wie men aansprakelijk is, tot bewijs van het tegendeel, opzettelijk worden geacht in hoofde van de dader en, in die mate, met opzet worden gelijkgesteld.

De vraag is echter, of de opzettelijke fout of de fout, die als dusdanig wordt vermoed ter wille van haar zwaarte, van de persoon voor wie men aansprakelijk is, gelijk moet worden gesteld met het persoonlijk opzet van de aansteller. Moet men, wanneer dusdanige fout aanwezig is, de aansteller in dezelfde toestand plaatsen, alsof hijzelf persoonlijk door een opzettelijke fout de schade had veroorzaakt? Zo ja, dan kan hij zich tot zijn ontlasting niet beroepen op een beding van niet-verantwoordelijkheid of van beperkte verantwoordelijkheid, en kan hij evenmin de wettelijke beperking van de contractuele aansprakelijkheid genieten.

31. Op het eerste zicht schijnt het antwoord eenvoudig. De fout van degene, voor wie men instaat, kan wel opzettelijk of grof zijn; zij is daarom niet opzettelijk vanwege de aansteller. De aangestelde van de vervoerder ontvreemdt goederen, die hem zijn toevertrouwd; de vervoerder is niet schuldig aan diefstal, noch op strafrechtelijk noch op burgerlijk gebied. Hij is stellig verantwoordelijk voor de opzettelijke schuld van zijn aangestelde; maar dat beduidt geenszins, dat hij evenals zijn aangestelde een opzettelijke schuld heeft begaan. Het kwaadwillig voornemen is slechts aanwezig bij de dader van de fout; het treft niet de aansteller. Het bedrieglijk karakter van de schuld, dat enkel bij de dader kan worden beoordeeld, is en blijft persoonlijk aan deze. Het blijkt trouwens zeer duidelijk, dat noch de openbare orde noch het verbod van de louter potestatieve voorwaarden aan een beding van niet-verantwoordelijkheid voor de opzettelijke fouten van de aangestelden in de weg staan. Er is hier geen spraak van iemand, die zich het recht voorbehoudt vrijwillig het kwaad te doen zonder tot schadevergoeding te zijn gehouden, noch van een aansteller, die zich de mogelijkheid verschaft zijn verbintenis naar willekeur niet uit voeren. De opzettelijke schuld van de aangestelde is niet vrijwillig in hoofde van de verantwoordelijke aansteller; deze heeft de schade niet gewild : het nadeel werd berokkend buiten hem en tegen zijn zin. Waarom zou hij zich daartegen niet mogen vrijwaren, als wanneer men hem toelaat zich van zijn aansprakelijkheid te ontheffen voor de schade, die hij onopzettelijk door zijn eigen schuld teweegbrengt?

32. De heer *L. Mazeaud* (Chronique loc. cit.) is van oordeel, dat deze argumentatie slechts geldt voor de aansprakelijkheid van vader en moeder, onderwijzers en ambachtsleiden voor de schade veroorzaakt door de minderjarige kinderen, leerlingen en leergasten (B. W. artikel 1384, al. 2 en 4). Het artikel 1384 al. 5 laat die personen toe de verantwoordelijkheid van zich af te schuiven, indien zij het bewijs bijbrengen dat zij zelf geen fout hebben begaan (gebrek aan toezicht of slechte opvoeding), dat de veroorzaakte schade niet aan hun persoonlijke schuld kan worden toegeschreven. Deze aansprakelijkheid voor andermans daden is dus wettelijk gegrond op een fout van de aansprakelijke persoon, gans onderscheiden van de fout van degene, voor wie hij instaat. Van twee verschillende fouten kan de ene haar opzettelijk karakter aan de andere niet overdragen.

Doch de overige gevallen van aansprakelijkheid voor andermans daden (aansprakelijkheid van de meesters en aanstellers of elk andere contractuele aansprakelijkheid voor andermans daden), zo gaat de heer *L. Mazeaud* voort, hebben een andere grondslag. In die gevallen laat de wet de verantwoordelijke persoon niet toe zich vrij te stellen door het bewijs, dat hij persoonlijk geen fout heeft begaan; de verantwoordelijke blijft gehouden, zelfs indien hij betwist, dat geen de minste blaam hem kan worden aangewreven. Men moet daarom de grondslag van die aansprakelijkheid zoeken buiten een wettelijke niet bestaande fout van de verantwoordelijke persoon. De grondslag hiervan is de fout van degene, voor wie men instaat. De aansteller, die beroep doet op de diensten van een aangestelde, de medecontractant, die de uitvoering van het contract aan een vertegenwoordiger opdraagt, verschuiven aldus hun eigen activiteit. De aangestelde, de vertegenwoordiger zijn slechts werktuigen in handen van de aansteller, de vertegenwoordigde. Zij zijn bepaald in handen zelve van de aansteller of van de vertegenwoordigde. Het is alsof aansteller en vertegenwoordigde zelf handelden. (27)

De contractuele aansprakelijkheid voor andermans daden zou derhalve niet zijn gegrond, zoals deze van artikel 1384, op een fout « in eligendo vel vigilando », doch op de vertegenwoordiging van de aansteller door de aangestelde, zodanig dat de grove schuld van de aangestelde zich met de grove schuld van de aansteller vereenzelvigt. Men heeft hiertegen op goede gronden ingebracht, dat dit betoog berust op een theorie van de vertegenwoordiging, die regelrecht indruist tegen de algemeen aangenomen opvatting, blijkens dewelke de vertegenwoordiging slechts plaats kan hebben wat betreft de juridische handelingen. (28)

33. In België is er een beweging tot stand gekomen ten einde de volkomen geldigheid van de ontheffingsclausules voor alle daden van de aangestelden te doen erkennen. De toenmalige advocaat-generaal Soenens heeft hiervan het initiatief genomen in zijn advies voor het arrest van het Hof van Beroep te Gent van 28 Februari 1929 (Belg. Jud. 1929, col. 548). De heer Soenens staaft zijn mening met de overweging, dat de aansprakelijkheid voor de daden van de aangestelden, zoals voorzien bij artikel 1384 B. W., in werkelijkheid niet is gegrond op een gebrekkige keuze of op een onvoldoend toezicht, zoals door de commentators van het Wetboek doorgaans werd aangenomen, doch op het begrip van een implicite waarborg door de aansteller verschuldigd in ruil van de door hem genoten voordelen. De heer Soenens leidt hiervan af, dat er geen enkele reden van zedelijke aard aanwezig is om gelding te ontzeggen aan het beding, dat er toe strekt af te wijken van de garantie of waarborg, welke de meesters en aanstellers verschuldigd zijn voor de fouten van hun aangestelden, al mochten ook die fouten grof of opzettelijk zijn. (29)

De heer *J. Van Rijn* (30) geeft toe, dat de theorie van de heer Soenens volkomen toepasselijk is op het domein van de misdrijven, doch beweert dat zij geen toepassing verdient op het contractueel domein. Er bestaat, zo zegt hij, een verantwoordelijkheid voor andermans daden, die uitsluitend haar oorsprong vindt in de uitdrukkelijke of stilzwijgende bedingen van de contracten. Immers, wanneer een debiteur zich contratueel verbindt tot een prestatie, die hij zal volbrengen met de hulp van zijn aangestelden of ondergeschikten, bevat die verbintenis logisch en noodzakelijk de garantie, dat zij de beloofde prestatie ten uitvoer zullen brengen; mocht de debiteur zich ontlasten van de grove en opzettelijke fouten van die aangestelden, dan zou hij ongetwijfeld de door hem aangegane verbintenis waardeloos maken, net alsof hij zich van zijn eigen grove en opzettelijke fouten

zou ontheffen; derhalve is dusdanige ontlasting niet toelaatbaar. (31) (32)

34. De heer *J. Van Rijn* erkent evenwel dat, hoewel de garantie van de uitvoering van de prestatie door de aangestelden rechtens in alle contracten is ingesloten, die regel nochtans uitzondering verdient in enkele, betrekkelijk weinig talrijke gevallen, waar de aangestelde zo in feite als in rechte een zeer grote onafhankelijkheid en een bijna volstrekte vrijheid van handelen geniet.

Hoe kan dit onderscheid worden gerechtvaardigd? Wanneer de aangestelde volkomen afhankelijk is van de aansteller, is het zonderling de aansteller toe te laten de band van afhankelijkheid fictief ter zijde te stellen en aan derden te verklaren, in strijd met de werkelijkheid, dat de aangestelde vrij en onafhankelijk heeft gehandeld. Wanneer daarentegen de aansteller genoodzaakt is het bestuur van zijn zaken toe te vertrouwen aan een aangestelde, die in feite en in rechte over een groot initiatief en een bijna algehele vrijheid beschikt, dan is de ontheffingsclausule gewoonweg de contractuele erkenning van de onafhankelijkheid van de aangestelde.

35. Op die manier heeft men de geldigheid van de « negligence clause » in de cognossementen verklaard. In maritiem recht heeft de rechtspraak ingezien, dat de scheepseigenaar genoodzaakt is de zee-expeditie met haar buitengewone risico's en gevaren aan de zorgen van de kapitein toe te vertrouwen. Op zee ontsnapt de kapitein aan elk toezicht; de reder is zelfs niet bij machte om hem voor het afzeilen formele orders te geven. De fouten van de kapitein zijn volledig onafhankelijk van de reder, die zich in de volstrekte onmogelijkheid bevindt ze te beletten of te voorkomen. Het recht van abandonnement werd op soortgelijke overwegingen aangenomen. De overeenkomst laat toe een stap verder te gaan. De band van ondergeschiktheid is zeer los; men geeft de scheepseigenaar de mogelijkheid aan de belanghebbenden te verklaren, dat hij die band geheel wil verbreken. De « negligence clause » is louter de vaststelling van de onafhankelijkheid van de kapitein. (33) (34)

36. Die bewijsvoering is even pertinent in het luchtvaartrecht. Men zal wellicht tegenwerpen, dat de bevoegdheden van de kapitein van een vliegtuig niet met die van de kapitein van een zeeschip mogen worden gelijkgesteld. In maritiem recht, zegt men, werden zeer belangrijke machten door de traditie in zwang gehouden, hoewel zij enkel hun oorsprong vinden in het feit, dat eertijds de verbindingen van zeer lange duur waren. Per vliegtuig zijn de reizen zeer kort, de verbindingen met het vaste land (en met de exploitant) zeer gemakkelijk per draadloze telegrafie. De luchtvaartmaatschappijen hebben nu vertegenwoordigers op alle vliegvelden, waar haar vliegtuigen aandoen. Alle commerciële daden worden door die vertegenwoordigers afgehandeld; de machten van de kapitein zijn deswege overbodig op dit terrein. (35)

Trouwens, voegt men er aan toe, de inlassing van de « negligence clause » in het contractt van vervoer per zee werd mogelijk gemaakt door het feit, dat de werkelijke vervoerder de kapitein was, die werd beschouwd als rechtstreeks en persoonlijk verbonden jegens de bevrachters, zodanig dat de verbintenis, wat betreft het eigenlijk vervoer, door die clausule niet werd afgeschaft, doch alleen verplaatst. Het contract van vervoer per lucht kan daarentegen noch op juridisch noch op economisch gebied worden aangezien als zijnde rechtstreeks afgesloten met de piloot. De verbintenis van vervoer per lucht zou dus juridisch op niemand rusten, wanneer een ontheffingsclausule wat betreft de daden van de piloot en de bemanning in het contract wordt ingelast. (36)

37. Dit onderscheid is zeer betwistbaar. Het is een kennelijke onjuistheid te beweren, dat de scheepskapitein rechtstreeks en persoonlijk verbonden is jegens de bevrachters. Dit stelsel was verdedigbaar in het tijdperk van de maritieme ondernemingen, wanneer de kapitein zelf een werkelijke ondernemer van vervoer was. Heden ten dage, bijaldien ook het contract van kapitein en reder of scheepseigenaar niet als een gewoon contract van aanstelling kan worden aangezien, is het nochtans zeker, dat de kapitein in de eerste plaats een door de reder of scheepseigenaar gekozen agent is en dat hij niet persoonlijk gehouden is ten opzichte van de bevrachters wat betreft de uitvoering van het contract. (37)

Voorts, aangenomen zelfs dat de kapitein van een luchtvaartuig geen zo uitgebreide bevoegdheden heeft als de kapitein van een zeeschip, staat het niettemin vast dat zij beiden een volstrekte onafhankelijkheid genieten wat betreft de technische leiding van het vliegtuig en van het schip en feitelijk gedurende de reis aan elk toezicht ontsnappen. De kapitein van het luchtvaartuig is evenals de kapitein van het zeeschip meester aan boord. Zijn bevoegdheden op technisch gebied dulden geen beperking. De brevetten, die hem door de Staat werden verleend, machtigen hem alleen tot de leiding van het toestel en zijn de bron van zijn gezag, waaraan de vervoerder geen afbreuk mag doen. Het vliegtuig staat onder zijn toezicht gedurende de reis. De aan boord genomen personen zijn onderworpen aan zijn bevelen wat betreft de zekerheid en de handhaving van de orde. Hij houdt de bemanning onder tucht en oefent het gezag uit over de passagiers aan boord en tijdens het in- en ontschepen. Hij neemt al de nodige maatregelen voor de goede afloop van de reis, voor de veiligheid van de passagiers en de bescherming van het reisgoed en de koopwaren. (38)

De redenen, die de « negligence clause » hebben doen aannemen voor de kapitein van een zeeschip, zijn logisch geldend voor het luchtvervoer. Waarom zou het meer tegen de borst stuiten, dat een ondernemer van luchtvervoer slechts een beperkte verantwoordelijkheid zou oplopen voor het feit, dat zijn piloot op een aanlegplaats te diep in het glas heeft gekeken of zich de fantasie heeft geoorloofd acrobatische toeren met een transportvliegtuig te doen, wanneer men aanneemt, dat een reder zich van dergelijke aansprankelijkheid kan ontheffen? (39)

Dusdanige excentriciteiten zijn overigens bijna niet te duchten. De kapitein van een luchtvaartuig, evenals de kapitein van een zeeschip, wordt uitsluitend gekozen onder de ingezetenen voorzien van bijzondere, door de openbare overheid afgeleverde brevetten, die een waarborg zijn voor hun bevoegdheid en hun bekwaamheid. De niet-verantwoordelijkheid voor de daden van de piloot kan aldus worden gerechtvaardigd, niet alléén door het onafhankelijk karakter van zijn activiteit, maar evenzeer door de bijzondere hoedanigheid van die aangestelde en zijn vermoedelijke technische vaardigheid.

38. De Conventie van Warschau is de enige tekst, die duidelijk partij heeft gekozen voor de gelijkstelling van opzet en grove schuld van de aangestelde met opzet en grove schuld van de vervoerder.

Men mag betreuren, dat de Conventie zich op dat oogpunt, althans wat betreft de aangestelden van de

vervoerder die aan boord vertoeven, veel strenger heeft getoond dan de nationale wetgevingen, waaronder zekere de ontheffing van de verantwoordelijkheid van de vervoerder toelaten, zelfs in geval van opzet van zijn aangestelde. Het Duits Burgerlijk Wetboek (artikel 278) verklaart zich voor de geldigheid van dit beding. (40)

Zulk beding is niet strijdig met de goede zeden. Men zou zelfs, indien men van paradoxen houdt, kunnen staande houden, dat de zedenleer slechts een persoonlijke verantwoordelijkheid, niet een verantwoordelijkheid van andermans daden, kent. En de openbare orde, zo in het luchtvaartrecht als in het zeerecht, staat de toepasselijkheid van dit beding niet in de weg. A fortiori mag men beweren, dat het ostracisme niet is gerechtvaardigd in geval van een beding van louter beperkte verantwoordelijkheid.

39. In Frankrijk, vóór het in voege treden van de wet van 31 Mei 1924 betreffende de luchttransporten, werd de vraag gesteld of de aansteller het recht heeft zich bij overeenkomst te ontlasten van de fouten van zijn aangestelden, althans van die aangestelden, die met de technische leiding van het luchtvaartuig zijn gelast. Een onderscheid werd gemaakt tussen grove en lichte fouten. In drie arresten van het Hof van Verbreking (12 Dei 1930, 21 Juli 1930 en 11 Februari 1931) werd echter dit onderscheid niet meer gemaakt. Het was de vervoerder geoorloofd, uit oorzaak van de bijzondere toestand van de piloot, zich van elke aansprakelijkheid te ontheffen, zelfs in geval van grove schuld van de aangestelde. De overeenkomst, waarbij de garantie van de aansteller werd opgeheven, werd niet beschouwd als strijdig met de openbare orde. (41)

40. De Franse wet van 31 Mei 1924 betreffende de luchttransporten (artikel 42) heeft dit punt als volgt geregeld : « Le transporteur peut, par une clause » expresse, s'exonérer de la responsabilité qui lui in» combe à raison (des risques de l'air et) des fautes » commises par toute personne employée à bord dans » la conduite de l'appareil, qu'il s'agisse des voyageurs » ou des marchandises ». De wet maakt dus geen onderscheid tussen de commerciële fouten en de nautische fouten. Deze behoren speciaal tot het luchttransport : dusdanig vervoer is nog aleatoir en vol moeilijkheden; fouten bij de leiding van het vliegtuig gebeuren licht. Daarom is het toegelaten de verantwoordelijkheid af te wijzen. (42)

41. De evenbedoelde tekst schijnt wel, door de algemeenheid van zijn bewoordingen, alle fouten van de aangestelden in te sluiten, ook de opzettelijke en de grove fouten.

Het Franse Hof van Verbreking is ook van dit gevoelen. Op 12 Januari 1938 (Dalloz Hebd. 1938, blz. 148) heeft het Hof schuldig verklaard, wegens verwondingen bij gebrek aan vooruitzicht of voorzorg, de piloot die een ongeval had veroorzaakt, doordien hij, in weerwil van het verzet van de passagiers, vliegers zoals hijzelf, een in de mist gehulde bergketen op een onvoldoende hoogte had overgevlogen, als wanneer hij zich door middel van zijn vluchttijd kon vergewissen dat hij nog niet over de bergketen was gevlogen. Het Hof heeft evenwel aangenomen : « que les articles 42 et 48 de la loi du » 31 mai 1924, qui permettent au transporteur aérien » de s'exonérer, par une clause expresse, de la respon» sabilté qui lui incombe à raison des risques de l'air » et des fautes commises par toute personne employée » à bord dans la conduite de l'appareil, ne font aucune » distinction entre ces fautes suivant leur nature et » leurs conséquences. Cette clause peut, par suite, » être invoquée par le transporteur lui-même lorsque » le piloté a été condamné pour blessures par impru» dence ». (43)

42. Kon de fout van de piloot, in dit bepaald geval, met opzet worden gelijkgesteld? Bezwaarlijk; want, ondanks de grofheid van de tekortkoming, kon de piloot niet worden vermoed opzettelijk het ongeval te hebben veroorzaakt, nu de gevolgen er van voor hem even noodlottig moesten zijn als voor de passagiers.

Een conceptie van de grove, met opzet gelijkstaande schuld, zoals zij door de heer *J. Mazeaud* wordt voorgesteld, zal niet vaak toelaten dusdanige fout ten laste van het personeel aan boord van het luchtvaartuig te leggen.

De piloot moet noodzakelijk een grote vrijheid van handelen hebben. Een gewaagd, zelf gevaarlijk manœuvre is niet verboden in spoedeisende gevallen. Het strikt naleven van de reglementaire voorschriften kan aanleiding geven tot een ongeval; het niet-naleven van die regels kan de redding medebrengen. De piloot, die de onmiddellijke gevaren moet aangrijpen, is alléén bevoegd om over de maatregelen te beslissen, die nodig zijn tot het behoud van het toestel. Naderhand valt het de experten niet moeilijk te betogen, dat hij een beter middel had kunnen aanwenden, dat het ongeval wellicht zou hebben voorkomen. Het is niet mogelijk, in de luchtvaart, de vrijheid van de piloot door al te nauwkeurige bepalingen te kortwieken; onvoorziene omstandigheden komen te vaak voor, waarbij alléén op de vaardigheid van de piloot mag worden gerekend. Hij heeft alléén de manœuvres beproefd. Bij deze gelegenheid kan hij gewis zware fouten begaan. Doch de kwestie van de gelijkstelling met opzet zal alleen aan de orde kunnen komen in geval van vrijwillige niet-naleving van de meest elementaire regelen van de luchtvaart of van opzettelijke verwaarlozing van de meest noodzakelijke voorzorgsmaatregelen. Die vraag zal zeer zelden bevestigend worden beantwoord, nu het bijna ondenkbaar is dat een piloot, tenzij hij zelfmoord zou wensen te plegen, zich aan dusdanige fouten opzettelijk schuldig zou maken.

Besluit.

43. Uit de vorenstaande overwegingen kunnen navolgende conclusies worden afgeleid :

Ofschoon de regel « Culpa lata dolo aequiparatur » hedendaags nog niet geheel kernloos is geworden, zoals door enkele auteurs wordt staande gehouden, is hij in elk geval reeds zeer uitgedund. Zijn enige rechtskundige grond is een kwestie van bewijs. De persoonlijke grove schuld zal slechts opzettelijk worden geacht tot bewijs van het tegendeel.

Er zijn geen voldoende redenen, in het luchtvaartrecht, om de opzettelijke of vermoedelijke opzettelijke schuld van de aangestelden van de vervoerder, althans van die aangestelden, die met de technische leiding van het luchtvaartuig zijn gelast, met de opzettelijke of grove schuld van de vervoerder zelf gelijk te stellen.

Maurice NAULAERTS,
Adjunct-referendaris bij de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen.

(1) In België (wet van 7 April 1936) en in Nederland (wet van 10 September 1936) werden de beschikkingen van de Conventie van Warschau ook toepasselijk gemaakt op de binnenluchtvaart. (Molengraaff. Leidraad. 8e druk 2e deel blz. 607 & sqq.).

(2) Revue française de Droit Aérien 1948 bl. 158 en 302.

(3) H. De Page. Twee voetnota's. t. II nº 1053.
(4) Civ. 29 Juni en 3 Augustus 1932. Dalloz Pér. 1933. 1.49.
(5) Dalloz Hebd. 1933 Chroniques bl. 49.
(6) Revue française de Droit Aérien 1948 bl. 190.
(7) Labbé, noot Rec. Sirey 1876.1.337; Thaller, Annales de Droit Commercial t. I. bl. 256.
(8) J. Van Ryn : Les clauses de non-responsabilité. Etude de quelques restrictions à leur validité. Revue Générale des Assurances et Responsabilités. 1931. nº 703.
(9) H. & L. Mazeaud : Traité théorique et pratique de la responsabilité civile t. I nº 203 & sqq. t. III nº 2522; Planiol & Ripert : Droit civil français t. VII nº 863 & sqq.
(10) H. & L. Mazeaud : op. cit. t. III nº 2524; L. Josserand : La renaissance de la faute lourde sous le signe de la profession. in Dalloz Hebd. 1939 Chronique bl. 29 & sqq.
(11) H. & L. Mazeaud : op. cit. t. III nº 2526.
(12) Le Goff : Traité de Droit Aérien nº 1253.
(13) P. de Harven : Des Conventions tendant à libérer de la responsabilité. Revue de droit belge 1926-1930 bl. 219 & sqq.
(14) Planiol & Ripert II nº 245; Lyon-Caen & Renault, Manuel nº 626bis; Josserand : Transports nº 624 noot 1 bl. 605; Colin & Capitant II nº 85; P. Esmein in Revue Trimestrielle de droit civil 1926 bl. 322; Lalou : Responsabilité civile nº 517-527; Josserand : Droit Civil nº 624; Planiol & Ripert-Esmein t. VI nº 405; P. Esmein, noot Sirey 1933. 1.289.
(15) H. & L. Mazeaud : op. cit. t. I. nº 414; t. III nº 2523.
(16) Girard : Manuel élémentaire de droit romain 8e éd. bl. 695.
(17) Sainctelette : De la responsabilité et de la garantie bl. 19 & sqq.; Fromageot : De la faute comme source de responsabilité en droit privé bl. 206 & sqq.; Boutaud : Les clausses de non-responsabilité et l'assurance de la responsabilité des fautes nº 129; Savatier, in Revue critique de législation et de jurisprudence 1934 bl. 409 & sqq. nº 81; Voisenet : De la faute lourde en droit privé français. Thèse Dijon 1934 bl. 45-49; 67-86; Guyot, noot in Sirey 1935, 2. 169; in Nederland : Asser, Nederlands Burgerlijk Recht 3e deel bl. 127.
(18) Civ. 3 Augustus 1932 Dalloz Pér. 1933, 1.49 en noot Josserand; Chronique L. Mazeaud in Dalloz Hebd. 1933 bl. 49 & sq. H. & L. Mazeaud : op. cit. t. III nº 2523.
(19) Voisenet : De la faute lourde en droit privé français. Thèse Dijon 1934; B. Starck : Essai d'une théorie générale de la responsabilité civile considérée en sa double fonction de garantie et de peine privée. Paris 1947 bl. 428-429.
(20) H. & L. Mazeaud : op. cit. t. I. nº 414; t. II nº 2523; L. Mazeaud, Chronique Dalloz Hebd. 1933, bl. 49 en sqq.; Planiol & Ripert-Esmein t. VI nº 405; de Harven, loc. cit.
(21) Planiol & Ripert - Esmein t. VI nº 205; Lalou : La gamme des fautes. Chronique Dalloz Hebd. 1940 bl. 17 & sqq.
(22) In Angel-Saksisch recht bestaat er een enigszins analoge regel, genaamd « Res ipsa loquitur », die een vermoeden van fout juristantum ten laste van de vervoerder instelt. (Van Houtte : La responsabilité civile dans les transports aériens intérieurs et internationaux nº 33).
(23) L. Mazeaud. Chronique Dalloz Hebd. 1933 bl. 49 & sqq.
(24) Revue française de Droit Aérien. 1948 bl. 190.
(25) L. Mazeaud loc. cit.
(26) M. Lemoine : Traité de Droit Aérien. Sirey 1947 nº 832.
(27) H. & L. Mazeaud : op. cit. III nº 2527.
nº 703.
(28) Noot Perreau in Sirey 1901. 1. 401.
(29) Vgl. Planiol & Ripert-Esmein t. VI nº 404 en 641; noot Ripert in Dalloz Pér. 1932.1.5.; Savatier : Responsabilité civile t. II nº 622; Demogue : Obligations t. V. nº 1197; B. Starck : op. cit. bl. 215 & sqq.; Sanders : Het Cognossement bl. 190 e& sqq.
(30) Rev. Gén. des Assurances et Responsabilités 1931
(31) B. Starck : op. cit. bl. 475 & sqq.
(32) Een scheidsrechterlijke uitspraak dd. 23 Mei 1949 (P.A. 1949 bl. 273) — overigens wel gemotiveerd voor zover zij is gegrond op art. 23 van de Conventie van Warschau — beslist subsidiair dat de clausule van de verzekeringspolis, krachtens dewelke het reisbiljet de vermelding moet bevatten, dat de vervoerder niet gehouden is aan de passagiers toegebrachte schade te vergoeden, welke ook de oorzaak er van zij, nietig is, omdat zij het voorwerp van het contract te niet doet of het voordeel er van wegneemt. Dit is o.i. overdreven. De ontheffing van de aansprakelijkheid voor de daden van de aangestelden, de gevallen van opzet of grove schuld uitgezonderd, is toegelaten. Dit wordt aangenomen door de hr. *J. Van Ryn,* wiens autoriteit door de arbiters wordt ingeroepen. Mocht zelfs de clausule, zoals zij was opgesteld, te algemeen worden beschouwd, dan nog moest zij haar uitwerking hebben wat betreft de aansprakelijkheid voor de daden van de aangestelden. En, bijaldien ook opzet en grove schuld in die clausule begrepen konden worden geacht, was dit geen reden om ze geheel nietig te verklaren : haar uitwerking moest alléén beperkt blijven tot de gewone fouten. (cf. Van Ryn, loc. cit. nº 10-11.
(33) Ripert : Droit Maritime t. II nº 1742-1743; Demogue : Obligations V. nº 1213; Perreau, noot in Sirey 1901. 1. 401; Esmein : es clauses de non-responsabilité. Revue trim. de droit civil. 1926 bl. 327 & sqq.; Verb. 13.11..1924 B.J. 1924 col. 109.
(34) In België, sedert de wet van 28 November 1928, en in Frankrijk, sedert de wet van 2 April 1936, zijn de zeetransporten beheerst door een regeling van openbare orde.
(35) Goedhuis : La situation juridique du commandant de l'aréonef. Revue de droit international et de législation comparée. 1936 bl. 134-150.
(36) B. Starck : op. cit. bl. 480.
(37) Smeesters & Winkelmolen : Droit Maritime t. I. nº 213-217.
(38) Goedhuis, loc. cit. : M. Lemoine, op. cit. nº 724.
(39) J. Hamel : Le droit privé aérien. Annales de droit commercial. 1923 bl. 145-146.
(40) Het is pikant op te merken, dat juist de Duitse afgevaardigden hebben aangedrongen op de gelijkstelling van grove schuld met opzet in de tekst van art. 25 van de Conventie van Warschau.
(41) Noot Ripert in Dalloz Pér. 1932.1.5.; Paul Durand : Des conventions d'irresponsabilité. Thèse Paris 1931 nº 128.
(42) Le Goff : Op cit. nº 1230 & sqq.
(43) M. Lemoine : op. cit. nº 726-727.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

Verlofkamer. — 8 September 1949.

Voorzitter : M. Wouters.
Raadsheer-Verslaggever : M. Vandermersch.
Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Rechterlijke organisatie. — Verbreking op grond van schending van art. 7 van de Wet van 20 April 1810.

Daar een der raadsheren, die deel uitmaakten van de Kamer van het Hof, die het bestreden arrest uitgesproken heeft, de terechtzitting niet heeft bijgewoond, waarop de zaak werd behandeld en onderzocht, heeft het bestreden arrest art. 7 van de Wet van 20 April 1810 geschonden.

Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel t/ Van Wezel.

Gelet op het bestreden arrest gewezen door het Hof van Beroep te Brussel op 26 April 1949;

Over het enig middel van verbreking : schending van artikel 7 van de wet van 20 April 1810, doordat het bestreden arrest werd uitgesproken door een raadsheer, die de debatten der zaak niet bijgewoond had :

Overwegende enerzijds dat het proces-verbaal der terechtzitting van 26 April 1949, vermeldt dat het bestreden arrest na beraadslaging werd gewezen door de tiende kamer van het Hof van Beroep te Brussel, samengesteld uit de Heren Baers, Raadsheer, dienstdoende Voorzitter en de Raadsheren Rutsaert en de Foy, en dat in de uitgifte van het bestreden arrest van dezelfde datum wordt vermeld dat het arrest werd gewezen in tegenwoordigheid van voornoemde raadsheren;

Overwegende anderzijds dat blijkt uit de vermeldingen van het proces-verbaal der terechtzitting van 14 Maart 1949 dat op deze terechtzitting, waarop verslag door de Voorzitter werd gedaan, de beklaagde werd ondervraagd, de burgerlijke partijen werden gehoord en conclusies neerlegden, het Openbaar Ministerie werd gehoord in zijn vorderingen en de beklaagde in zijn middelen van verdediging, het Hof was samengesteld uit de Heren Baers, dienstdoende Voorzitter en Raadsheren Schuermans en de Foy;

Overwegende dat aldus vaststaat dat een der raads-

heren die deel uitmaakten van de Kamer van het Hof die het bestreden arrest uitgesproken heeft de terechtzitting niet heeft bijgewoond waarop de zaak werd behandeld en onderzocht;

Overwegende dat het middel dus gegrond is;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van het Hof van Beroep te Brussel en dat melding er van zal gemaakt worden op de kant der vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 11 Juli 1949.

Voorzitter : M. de Cocquéau des Mottes.
Raadsheer-Verslaggever : M. Vandermersch.
Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Epuratie en kiesrecht. — Niet-toepasselijkheid van art. 7, lid 2, van het kieswetboek op personen, die wegens een misdrijf tegen de veiligheid van de Staat tot correctionele gevangenisstraf zijn veroordeeld.

Artikel 7, lid 2 van het Kieswetboek, waarin de voorlopige schorsing wordt bepaald van de uitoefening van het actief en passief kiesrecht van hen, die tot een correctionele gevangenisstraf zijn veroordeeld, welke bepaling werd overgenomen in art. 2 van het Londens Wetsbesluit van 6 Mei 1944, is, wat betreft de in oorlogstijd gepleegde feiten, bedoeld in het IIe hoofdstuk, titel I, boek II van het Wetboek van Strafrecht, afgeschaft door art. 10 van het Wetsbesluit van 19 September 1945, dat immers ten aanzien van de wegens deze feiten veroordeelde personen de voorlopige schorsing van het kiesrecht heeft vervangen door de levenslange ontzetting daarvan.

Voormeld wetsbesluit van 19 September 1945 werd weliswaar eveneens ingetrokken bij art. 14 van de wet van 14 Juni 1948, doch een ingetrokken wetsbepaling wordt niet opnieuw van kracht door de afschaffing der wet, waarbij die wetsbepaling is ingetrokken.

Art. 7, lid 2 van het Kieswetboek en art. 10, lid 2 van de wet van 14 Juni 1948, waarbij art. 123 septies in het Wetboek van Strafrecht werd ingelast, zijn onverenigbaar, daar eerstgenoemde bepaling een van rechtswege intredende voorlopige schorsing van de uitoefening van het kiesrecht bedoelt terwijl art. 123 septies W. v. S. aan de rechter de bevoegdheid geeft om de veroordeelde levenslang of voor een bepaalde termijn van het Kiesrecht vervallen te verklaren.

Art. 7, lid 2 van het Kieswetboek is derhalve niet van toepassing op hem, die krachtens de wet van 14 Juni 1948 door de rechter in zijn burgerlijke rechten is hersteld.

Van den Driesch Frans.

Gelet op het bestreden arrest, gewezen door het Hof van Beroep te Gent op 11 Juni 1949;

Over het enig middel van verbreking : schending, verkeerde toepassing of minstens verkeerde interpretatie van artikel 15 der wet van 14 Juni 1948 en van artikel 7 van het kieswetboek, samengeschakeld bij K. B. van 12 Aug. 1928 en van de principes, die de abrogatie der wetten beheersen, doordat, alhoewel aan aanlegger bij toepassing van de wet van 14 Juni 1948 al zijn rechten werden teruggegeven, inbegrepen het recht van kiezen, door een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge, dat kracht van gewijsde heeft bekomen, het bestreden arrest niettemin een beslissing bevestigt van het schepencollege der stad Brugge, waarbij geweigerd wordt aanlegger op de kiezerslijsten in te schrijven om reden dat krachtens artikel 7 van het kieswetboek iemand, die tot een correctionele straf van een maand minimum wordt veroordeeld, zijn kiesrecht verliest voor twintig jaar, dan wanneer artikel 7 der kieswet, een andere wetsbepaling zijnde dan die van artikel 15 der wet van 14 Juni 1948, welke een regiem heeft ingevoerd, afwijkend van het gemeen recht, in zover het tegenstrijdig is met deze nieuwe wetsbepaling, moet aangezien worden als stilzwijgend afgeschaft ;

Overwegende dat, waar in artikel 7 lid 2 van het kieswetboek de voorlopige schorsing wordt bedoeld van het uitoefenen van stem- en verkiezingsrecht ten laste van diegenen, die tot een correctionele gevangenisstraf worden veroordeeld, wegens een in oorlogstijd gepleegde inbreuk op de bepalingen van hoofdstuk II titel I, boek II van het Strafwetboek de bepaling van artikel 7 lid 2 van het kieswetboek, die later werd overgenomen in artikel 2 van het Besluit-Wet van 6 Mei 1944, is afgeschaft door artikel 10 van het Besluit-Wet van 19 September 1945; dat immers door dit Besluit Wet de voorlopige schorsing van het uitoefenen van stem- en verkiezingsrecht ten laste van voormelde veroordeelden werd vervangen door de levenslange ontzegging dezer rechten;

Overwegende, wel is waar dat het Besluit-Wet van 19 September 1945 eveneens werd afgeschaft door artikel 14 van de wet van 1948, doch dat een ingetrokken wetsbepaling niet wederom van kracht wordt ingevolge de afschaffing der wet, waardoor zij is afgeschaft;

Overwegende ten andere dat artikel 7 lid 2 van het kieswetboek, samengeschakeld bij Koninklijk Besluit van 12 Augustus 1928, waar het een veroordeling bedoelt tot een correctionele gevangenisstraf wegens een inbreuk op de bepalingen van hoofdstuk II titel I boek II van het Strafwetboek gepleegd in oorlogstijd, en artikel 10 lid 2 van de wet van 14 Juni 1948, waarbij in het Wetboek van strafrecht onder nummer 123 septies een nieuw artikel wordt ingevoegd, onverenigbaar zijn, vermits de eerste dezer wetsbepalingen een voorlopige schorsing van het uitoefenen van het stem- en verkiezingsrecht instelt, hetwelk van rechtswege wordt opgelopen, terwijl de tweede dezer wetsbepalingen, die van het nieuw artikel 123 septies, aan de Hoven en Rechtbanken het vermogen overlaat om de veroordeelden van deze rechten vervallen te verklaren en om dit verval levenslang uit te spreken of voor een termijn, welke het hen zal believen te bepalen;

Overwegende aldus dat, waar het bestreden arrest op grond van het artikel 7 lid 2 van het kieswetboek aanleggers bezwaar heeft afgewezen tegen de beslissing van het schepencollege der stad Brugge, waarbij zijn verzoek om op de kiezerslijsten te worden teruggebracht werd verworpen, niettegenstaande hij in zijn burgerlijke rechten was hersteld bij toepassing van de wet van 14 Juni 1948 door een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge, dat kracht van gewijsde had verworven, het bestreden arrest de wetsbepalingen heeft geschonden, die in het middel worden aangewezen;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat het onderhavig arrest zal worden over-

geschreven op de registers van het Hof van Beroep te Gent en dat melding ervan zal gedaan worden op de kant der vernietigde beslissing;

Laat de kosten ten laste van de Staat;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 24 November 1949.

Eerste Voorzitter : M. de Clercq.
Raadsheren : MM. D. Verougstraete en Axters.
Eerste Advocaat-Generaal : M. Vermeulen.
Advocaten : Mrs Van Dooselaere (Antwerpen) en Geuens.

Gemeente. — Verordenende bevoegdheid. — Bevoegdheid van de rechterlijke macht. — Verwijdering van voorwerpen, die zich in strijd met de reglementen op de openbare weg bevinden.

De gemeenteoverheid is bevoegd bij verordening het plaatsen van reclameborden op de openbare weg afhankelijk te stellen van haar voorafgaande machtiging.

Ter beoordeling van de rechtmatigheid van een beslissing van een gemeentebestuur zijn niet van belang de voorafgaande adviezen van gemeentelijke diensten, doch alleen de bewoordingen van de beslissing.

De rechterlijke macht is bevoegd tot beoordeling van de vraag of een door het gemeentebestuur genomen maatregel in overeenstemming is met de bij de wet aan de Gemeente opgedragen taak, mag echter niet de doelmatigheid van de maatregel beoordelen.

Krachtens artikel 90 Gemeentewet is de Burgemeester gerechtigd de voorwerpen, die in strijd met de reglementen op de openbare weg zijn aangebracht, te doen verwijderen, indien de eigenaar na daartoe te zijn aangemaand, weigert zulks te doen. De Burgemeester behoeft daartoe niet eerst de uitspraak van de rechter af te wachten.

Hermia t/ Stad Brugge.

Overwegende dat appellant voorhoudt dat de eerste rechter ten onrechte zijn vordering in betaling van schadevergoeding heeft afgewezen, in de eerste plaats omdat de verordening op de bouwwerken van de stad Brugge door geïntimeerde ingeroepen wordt « om een beslissing te verrechtvaardigen die buiten de bevoegdheid van een gemeente valt », in de tweede plaats, omdat geïntimeerde het recht niet had de advertentieborden te verwijderen vooraleer de politierechter vonnis had geveld en in de derde plaats, omdat geïntimeerde in ieder geval de advertentieborden, tijdens hun verwijdering niet mocht beschadigen;

Overwegende dat appellant te Brugge op verschillende plaatsen advertentieborden liet aanbrengen zonder vooraf de machtiging van het stadsbestuur aangevraagd te hebben, in strijd met art. 1 van de stedelijke verordening op de bouwwerken; dat appellant op 30 Juli 1946 door geïntimeerde verzocht werd deze borden te verwijderen en hierdoor een aanvraag om toelating stuurde, die op 23 Augustus 1946 geweigerd werd; dat bij gemis aan vrijwillige verwijdering der borden geïntimeerde ze door haar diensten deed wegnemen en ter beschikking stellen van appellant; dat op 8 Juli 1947 appellant een nieuwe aanvraag om toelating indiende en deze hem op 20 Augustus 1947 andermaal geweigerd werd;

Overwegende dat de eerste rechter op oordeelkundige wijze beslist heeft dat de verordening op de bouwwerken der stad Brugge d.d. 24 April 1926, door het vergen van een voorafgaande machtiging bij het aanbrengen van advertentieborden op de openbare weg, de bevoegdheid van de gemeentelijke overheid eigen, niet is te buiten gegaan; (Giron : Dict. adm. n° Affiches n° 2 p. 14; Wiliquet : La Loi communale, 3e ed. n° 847, p. 185; Verbr. 27 Juli 1885, Pas. 1885, I, 244; Verbr. 9 Nov. 1885 Pas. 1885, I, 274; Verbr. 4 Maart 1912, Pas. 1912, I, 145) dat appellant echter voorhoudt dat het niet is uit bekommernis om de zekerheid en het gemak van doortocht, noch om de handhaving van de goede orde op de openbare weg, maar uit louter bekommernis om het stedeschoon dat geïntimeerde de toelating deze advertentieborden uit te hangen heeft geweigerd;

Maar overwegende dat zo in haar schrijven van 5 September 1945, geïntimeerde zich beroept op het ongunstig advies van het bureau van stedeschoon, niets in de definitieve weigering van 20 Augustus 1947 er op wijst dat het stedeschoon de beweegreden de termen in dewelke het gemeentebestuur voorafgaande adviezen der burelen van belang zijn maar de termen in dewelke het gemeentebestuur de beslissing genomen heeft; dat het in de bevoegdheid ligt van de Rechterlijke Macth na te gaan of de voorgeschreven maatregel kan beantwoorden aan de enige bekommernis op dit gebied aan een gemeentebestuur toegelaten; (Advies van Advocaat generaal Gesché bij Verbr. 19 Maart 1928, Pas. 1928, I, 114; Orban : Le Droit constitutionnel T. 3 n° 115 p. 259; Revue de l'Administration vermeld door Valerius : Organisation, Attributions et Responsabilités des Communes T. 1 p. 212) dat een weigering om advertentieborden aan te brengen kan helpen de zekerheid en het gemak van doortocht evenals de goede orde in de straten van Brugge verzekeren; maar dat verder de rechterlijke macht over de bijzondere geschiktheid en de goede uitwerking van de voorgeschreven bestuurlijke maatregel niet oordelen mag; (Beltjens : Constitution belge revisée : art. 107, n° 6; Vernr. 4 Maart 1912, Pas. 1912, I, 145; Verbr. 19 Maart 1928, Pas. 1928, I, 114; Verbr. 2 Maart 1936, Pas. 1936, I, 170)

Overwegende dat appellant bij brieven van 5 en 23 Augustus en 5 September 1946 door de burgemeester verzocht werd de advertentieborden weg te nemen; dat eerst nadat appellant aan deze aanmaning geen gevolg had gegeven, de burgemeester aan zijn diensten bevel gaf de borden te verwijderen; dat de burgemeester door art. 90 van de Gemeentewet in het bijzonder belast is met de uitvoering van de politiewetten en de politiereglementen en derhalve gerechtigd is de voorwerpen die in strijd met de heersende reglementen op de openbare weg worden aangetroffen te verwijderen, zo de eigenaar zelf weigert het te doen; dat hij niet hoeft te wachten tot de overtreder door de rechtbank geoordeeld is; (Valerius : id. T. 1, p. 234, n° 8; Verbr. 31 Maart 1881, Pas. 1881, I, 184; Verbr. 2 Mei 1900, Pas. 1901, I, 217;

Overwegende dat appellant beweert dat de advertentieborden tijdens hun verwijdering door de diensten van geïntimeerde beschadigd werden en uit dien hoofde een vergoeding vordert van 2.500 fr.; maar dat deze omstandigheid niet bewezen is en appellant het bewijs er niet van aanbiedt;

Om deze redenen :

Het Hof,
Gelet op art. 24 van de wet van 15 Juni 1935;
Gehoord de heer Vermeuel, eerste advocaat generaalin zijn gelijkluidend advies;
Verklaart het hoger beroep ontvankelijk maar ongegrond, dientengevolge bevestigt het bestreden vonnis met verwijzing van appellant in de kosten van de aanleg.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 17 Juni 1949.

Voorzitter : M. Eyben.
Raadsheren : M.M. Delvaulx en Malgaud.
Advocaat-Generaal : M. Stryckmans.
Advocaten : Mrs. Van Hemelryck en G. Franck

Aanneming van werk. — Boren van een waterput. — In casu geen « verbintenis tot uitslag » doch een « verbintenis tot middel ».

Aanneming om een waterput te boren; uit niets blijkt in casu dat de aannemer gewaarborgd heeft, dat er water aanwezig was of dat een bepaalde hoeveelheid water zou te voorschijn komen.

De door de aannemer aangegane verbintenis is dus een « verbintenis tot middel » en niet een « verbintenis tot uitslag », zodat de aannemingssom door de aanbesteder verschuldigd is, ofschoon het boren geen resultaat heeft opgeleverd.

N.V. Smet en Zonen t/ Van der Straeten-Ponthoz.

Gezien het in regelmatige uitgifte overgelegd vonnis der Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen, 18 Mei 1942;

Overwegende dat bij in Juli 1938 gesloten aannemingsovereenkomst appellante, de naamloze vennootschap « De Smet en Zonen », zich verbonden had op het eigendom van Barones van der Straeten-Ponthoz, in wier naam geïntimeerde in zijn hoedanigheid van curator optreedt, een artesiaanse put te boren; dat na de uitvoering der werken bleek dat de wateropbrengst practisch onbestaande was en dat het werk vruchteloos was; dat geïntimeerde, de nietnaleving door appellante van hare verplichtingen aanvoerende, haar alle recht tot betaling van de overeengekomen prijs ontkent;

Overwegende dat uitdrukkelijk was overeengekomen, dat de onderneming diende uitgevoerd te worden volgens prijsborderellen en dat voor het totaal bedrag alleen de werkelijk uitgevoerde werken in aanmerking moesten komen; dat blijkt uit de algemene en schriftelijke voorwaarden, naar dewelke uitdrukkelijk verwezen was, dat alle waarborg der maatschappij voor de goede uitslag der onderneming was uitgesloten; dat desbetreffend onder meer stond vermeld : « de hoedanigheid en de hoeveelheid van het water kunnen niet formeel worden gewaarborgd, daar zij van de vorming en van de samenstelling der lagen zelf afhankelijk zijn »;

Overwegende dat weliswaar in het schrijven de dato 4 Juli 1938 van de eigenares van het werk was gewaagd van waarborgen, door appellante in de loop van voorafgaande besprekingen verstrekt; dat desbetreffend dient te worden aangestipt, dat de eigenares het niet zozeer op prijs stelde door de bestelde werken een aanzienlijke opbrengst water te bekomen, vermits op haar eigendom een waterput aanwezig was, die haar te dien opzichte voldoening schonk, zoals zij in haar schrijven dd. 4 Juli 1938 « meldde », water te bekomen, drinkbaar en tot alle gebruik « dienstig », dat in deze omstandigheden en bij gebreke aan alle andere gegevens betreffende het voorwerp van voormelde waarborgen, deze laatste niet kunnen verklaard worden als slaande op de hoeveelheid te bekomen water;

Overwegende dat op de verzekering, door de eigenares gevraagd nopens de hoedanigheid van het water, duidelijk door appellante werd geantwoord dat zij desbetreffende geen verbintenis kon aangaan; dat weliswaar deze verzekering van aard was de door geïntimeerde vertegenwoordigde partij in de waan te houden dat er wel waarborg bestond, wat betreft het bestaan van en de hoeveelheid water; dat beslist appellante beter had gedaan de aldus ontstane dubbelzinnigheid uit de weg te ruimen, maar dat uit haar verzuim dienaangaande niet kan afgeleid worden, dat zij een zwaardere en ruimere waarborg op zich genomen heeft dan degene, die door een duidelijke en schriftelijke bepaling der overeenkomst gegeven was;

Overwegende dat aan appellante niet kan verweten worden, dat zij in strijd met haar vooraf gedane belofte geen geologisch onderzoek gedaan heeft of dat zij zich, afgezien van de waterinhoud der laag, in dit onderzoek zou hebben vergist; dat inderdaad de boring uitwees, dat de aardlaag, waarin het water diende te worden gezocht, zich op een diepte van 123 m. 50 bevond, te weten op enige meters na de diepte, theoretisch door appellante berekend en door haar in haar schrijven dd. 28 Juni 1938 vermeld; dat zij ten andere niet nagelaten heeft de gewenste inlichtingen bij de bevoegde bestuurlijke instelling te vragen; dat uit deze elementen dient te worden besloten, dat appellante hare taak, die in een louter voorafgaand onderzoek bestond, uitgevoerd heeft;

Overwegende dat ten slotte de laag, waarin het water gezocht was, werd bereikt, maar dat tevens ondervonden werd dat, vermoedelijk omwille van de nauwheid of van de samenstelling der laag, deze niet waterhoudend was;

Overwegende dat geen fout in de uitvoering der werken zelve aan appellante verweten wordt;

Overwegende dat appellante die, zoals hierboven werd bewezen, een verbintenis tot middel en geen verbintenis tot uitslag aangegaan heeft, niet behoeft in te staan voor de vruchteloze afloop der onderneming;

Overwegende dat, wat betreft de plaatsing der waterleiding, waarvoor door appellante 6.805,66 frank in rekening gebracht wordt, het Hof zich bij de redenen van de eerste rechter aansluit;

Om deze redenen,

Het Hof,
Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;
Gehoord in zijn eensluidend advies, ter openbare zitting gegeven, de Heer Advocaat-Generaal Stryckmans;
Rechtdoende over het hoofdappel en over het incidenteel appel;
aanvaardt de vorderingen in hoger beroep;
rechtdoende, bevestigt het bestreden vonnis, in zover het geïntimeerde veroordeeld heeft om aan appellante te betalen voor het plaatsen en leveren der waterleiding 6.805,66 frank, met de contractuele intresten aan twaalf per honderd van af 16 December 1939 en met de gerechtelijke intresten vanaf de datum der dagvaarding, zijnde 16 Maart 1940;
doet het teniet voor het overige;
Wijzigende, verklaart de vordering gegrond wat betreft het boren van de put;

Dienvolgens, verwijst geïntimeerde om aan appellante te betalen 128.866,30 frank, met de gerechtelijke intresten;

verwijst geïntimeerde in de kosten van beide instanties.

NOOT : Verg. hieronder het vonnis a quo der Rechtbank te Mechelen.

Over het onderscheid « obligation de résultat » en « obligation de moyens » maakt Planiol-Ripert (Traité élémentaire, 3e druk, Deel III, nr 699) de volgende opmerking : « Ce n'est pas seulement la terminologie employée qui est défectueuse. Le principe même de la distinction est critiquable ».

De door het Hof te Brussel gebruikte Nederlandse terminologie lijkt ons gebrekkig; beter zou men b.v. spreken van « verbintenis tot het verrichten of nalaten van bepaalde handelingen » en « verbintenissen tot het afleveren van een bepaal resultaat ».

Zover wij konden nagaan is in de Noord-Nederlandse rechtsleer de onderscheiding niet behandeld, zodat een Noord-Nederlandse terminologie dienaangaande ons onbekend is.

De Nederlandse schrijvers roeren de vraag alleen even aan, waar zij het onderscheid trachten duidelijk te maken tussen de overeenkomst tot het verrichten van enkele diensten en de aannemingsovereenkomst. Bij aanneming van werk zou het dan op het resultaat aankomen, terwijl bij dienstverrichting de aangewende arbeid op de voorgrond staat (vgl. Asser-Kamphuisen, Bijzondere Overeenkomsten, blz. 296; Völlmar, Verbenintenissenrecht, nr 865).

De leer die de « obligations de résultat » stelt tegenover de « obligations de moyens », in Duitsland ontstaan en in de Franse doctrine geïntroduceerd door Demogue, is wellicht theoretisch niet onaardig, doch lijkt ons practisch van geen of weinig nut. In zijn artikel in de « Revue trimestrielle de Droit civil », 1935, blz. 517-518, schrijft Marton o.i. terecht : « Il n'y a que des obligations de résultat. Ce qu'on appelle des obligations de moyens ne sont que des obligations dont le but est précisé étroitement par un résultat fragmentaire, par une tâche partielle par rapport au but plus étendu qui, cependant, est resté en dehors de l'obligation ».

De verbintenis, waarvan sprake in boven- en onderstaande beslissingen, was o.i. zonder twijfel een « obligation de résultat »; de aannemingsfirma was tenminste verplicht tot het boren en metselen van een waterput. De vraag in geschil was echter die of zij zich tot meer dan dat verbonden had, nl. of zij ook instond voor een bepaalde wateropbrengst.

Zowel de Rechtbank als het Hof hebben zich dan ook niet verdiept in beschouwingen over « obligations de moyens » en « obligations de résultat », maar hebben heel nuchter getracht te achterhalen, of de aannemersfirma ja dan neen het risico op zich genomen had van het niet te voorschijn komen van een bepaalde hoeveelheid water. De Rechtbank heeft de feitelijke gegevens aldus opgevat, dat de aannemersfirma « de waarborg omtrent een voldoende wateropbrengst » had gegeven, het Hof leidt daarentegen uit dezelfde feitelijke gegevens af, dat uit niets blijkt, dat de aannemersfirma zodanige waarborg verleend had.

Dus een loutere vraag van uitlegging der litigieuse overeenkomst, door de twee rechtscolleges in verschillende zin opgelost. Het Hof had de voorlaatste overweging in zijn arrest beter achterwege kunnen laten, nu de daarin bedoelde wetenschappelijke onderscheiding geen enkele rol blijkt te hebben gespeeld bij het concipiëren van de uitspraak.

Voor de lezers, die belang mochten stellen in de leer van de « obligations de moyens » en « obligations de résultat » wordt o.a. verwezen naar de volgende literatuur :

De Page, T. II, 594, 926 (note).

Demogue, Obligations, T. V, 1273, T. XI, 599.

Esmein, Rev. tr. dr. civ., 1933, p. 627 e.v.

Mazeaud, Essai de classification des obligations, Rev. tr. dr. civ. 1936, p. 1 e.v.; Traité de responsabilité civile, T. I, 692 e.v.

Marton, Obligations de résultat et obligations de moyens, Rev. tr. dr. civ. 1935, p. 499;

Planiol, Tr. El. de dr. civ., 1949, 699.

Tunc, La distinction des obligations de résultat et des obligations de diligence, J.P.C., 1945, p. 499.

Josserand, T. II, 613, 616, 617.

Planiol et Ripert, T. VI, 347..

Baudry-Lacantinerie, Obligations, T. I, 356.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

18 Mei 1942.

Voorzitter : M. Hellemans.
Rechters : M.M. Croonen en Van Hose.
Advocaten : Mrs. Van Hemelryck (Brussel) en Bosmans (Antwerpen).

Aanneming van werk. — Boren van een waterput. — Waarborg voor een voldoende wateropbrengst.

Uit de tussen aanbesteedster en aannemersfirma gewisselde brieven volgt, dat laatstgenoemde heeft ingestaan voor een voldoende wateropbrengst. Daar deze is uitgebleven, is aanbesteedster niet verplicht tot de betaling van de aannemingssom.

Hieraan doet niet af, dat de aannemingssom volgens eenheidsprijzen is vastgesteld, daar zulks niet bewijst, dat de betaling verschuldigd was voor de uitgevoerde werken en niet afhankelijk was gesteld voor het slagen der onderneming.

Indien de aannemersfirma de waarborg voor het verschaffen van water had willen uitsluiten, had zij dit op ondubbelzinnige wijze aan de aanbesteedster moeten te kennen geven.

N.V. Smet en Zonen t/ Van der Straten-Ponthoz.

Aangezien eiseres de betaling vordert van 135.671,96 frank als verschuldigd gebleven saldo op de facturen nrs 969 en 970, onderscheidenlijk van 25 en 29 November 1939, waarvan afschrift gevoegd is bij het exploot;

Aangezien partijen, mondeling en door briefwisseling overeenkwamen :

1° dat eiseres voor verweerster te Gestel een artesiaanse put zou boren, bestemd om aan verweerster het water te verschaffen, nodig voor het huishoudelijk gebruik van haar kasteel en voor de daarbij horende landbouwexploitatie, voor een per eenheid berekende prijs, volgens prijsborderel van 28 Juni 1938 geraamd op 120.854 frank, waarop een voorschot van 35.000 frank betaald werd;

2° dat eiseres een waterleiding zou plaatsen in het park van het kasteel voor een prijs te bepalen volgens bordereel van 15 September 1939, werk geraamd op 16.915 frank;

Aangezien eiseres de waterleiding plaatste en de artesiaanse put boorde, maar practisch geen water bekwam;

Aangezien verweerster weigert de facturen te be-

talen en de teruggave van het voorschot van 35.000 frank vordert;

In feite :

Aangezien uit de bestanddelen der zaak blijkt dat verweerster verlangde een put te doen boren met een wateropbrengst van ongeveer 7.000 liter per uur;

dat eiseres voorstelde dit water te trekken uit de lediaanse laag, gelegen op ongeveer 130 meter diepte; dat verweerster eiseres verzocht vooraf een geologische studie te maken der in de onmiddellijke nabijheid gelegen gronden, studie die eiseres luidens haar brief van 28 Juni 1938 beweert gedaan te hebben en die bevredigende uitslagen zou opgeleverd hebben, vermits de brief en het daarbij gevoegd bestek de boring op gemelde diepte voorzien;

dat verweerster als gevolg aan de briefwisseling, bestekken en samenkomsten, op 4 Juli 1938 de putboring bestelde er bijvoegende :« Il est bien entendu que ce travail sera exécuté aux prix unitaires indiqués *et d'après les garanties données.* Le tout sera de pouvoir assurer que cette eau sera potable et pourra servir à tout usage »;

dat eiseres op 11 Juli 1938 aangaande de drinkbaarheid en de geschiktheid van het water voor alle gebruik antwoordde, dat zij nooit een verbintenis nam, want dat men het water moet nemen zoals het in de grond bestaat;

dat de 15 September 1938 tijdens de boorwerken op verzoek van verweerster, eiseres een prijsaanbieding deed van 16.915 fr. voor het plaatsen van een waterleidingsnet in het park van het kasteel, leiding die door verweerster de 19 September 1938 aangenomen werd met verzoek de uitvoering der werken zo veel mogelijk te bespoedigen;

dat eiseres een waterleiding aanlegde, voor welke zij de prijs van 6.805,66 frank aanrekende;

dat op 12 December 1938 eiseres aan verweerster liet weten dat zij het boren gestaakt had, dat de opbrengst van het water, gemengd met zand, schommelde tussen 500 en 1.000 liter per uur, wat haar deed veronderstellen dat de laag op de plaats der boring schier niet waterhoudend was en aan eiseres voorstelde af te zien van de voortzetting der werken, indien na enkele dagen pompen de wateropbrengst niet in belangrijke mate verbeterde;

dat, na sommige verbeteringswerken voorgesteld te hebben, waarvan de goede uitslag niet gewaarborgd was en die derhalve niet aangenomen werden, eiseres de boringswerken factureerde voor het bedrag van 163.866,30 frank en de waterleidingswerken voor dit van 6.805,66 frank.

In rechte :

Aangezien de uitvoering der werken en de leveringen, die het voorwerp uitmaken van beide facturen, evenals het bedrag dezer facturen niet betwist worden;

Aangezien, zoals hoger aangetoond, de overeenkomsten gesloten werden deels mondeling en deels bij briefwisseling;

Aangezien de brieven, uitgaande van beide partijen, hun wederzijdse stellingen waarschijnlijk maken en dus een begin van schriftelijk bewijs vormen; dat derhalve de bewijsvoering door zwaarwichtige, bepaalde en overeenstemmende vermoedens gewettigd is.

I. *De putboring.*

Aangezien verweerster, die terecht voorhoudt dat de put practisch geen water geeft, betaling weigert omdat eiseres aan haar verbintenis, bestaande in het verschaffen ener grote hoeveelheid water, niet zou voldaan hebben;

Aangezien uit de bescheiden blijkt dat inderdaad partijen een aanzienlijke wateropbrengst voorzien hadden; dat immers het bestek de plaatsing voorziet van toevoerbuizen met grote opening (3) en van een pomp met een wateropbrengst van 10.000 liter per uur;

Aangezien dan mag besloten worden dat eiseres aan de verweerster, die zich tegen een mislukking wilde vrijwaren door het opleggen ener voorafgaande studie van de ondergrond, de overtuiging van een goede uitslag heeft weten in te spreken door het verlenen van de waarborg omtrent een voldoende wateropbrengst;

dat zulks ook nog voortvloeit uit het feit dat, wanneer verweerster in haar bestelbrief schrijft dat het wel verstaan is, dat de werken zullen uitgevoerd worden volgens de gegeven waarborgen en verzekering vraagt omtrent de drinkbaarheid en de geschiktheid van het water voor alle gebruik, eiseres niet betwist waarborgen te hebben gegeven en slechts antwoordt, dat zij de drinkbaarheid en de geschiktheid van het water niet kan waarborgen;

Aangezien eiseres voorhoudt dat de aanneming der werken tegen eenheidsprijzen aantoont, dat zij slechts de uitvoering der werken naar vakkundige regels gewaarborgd heeft; dat zij noch in de algemene voorwaarden, noch in haar brieven ooit een waarborg betreffende de uitslag der boring heeft gegeven; dat het verlenen van zulk een waarborg onmogelijk is, vermits de wateropbrengst ook afhangt van de aard der doorboorde grondlagen, die onbekend is;

Aangezien het vaststellen van de aannemingsprijs, niet op een globale som, maar volgens eenheidsprijzen, het bewijs niet levert dat de betaling slechts verschuldigd was voor de uitgevoerde werken en niet moest afhangen van het slagen der onderneming; dat inderdaad de verbintenis om water te leveren in beide gevallen even begrijpelijk is;

Aangezien, indien eiseres ook de waarborg aangaande het verschaffen van water uitsloot, zij dit op ondubbelzinnige wijze aan verweerster had moeten te kennen geven;

Dat inderdaad de zinsnede der algemene voorwaarden « nous garantissons purement et simplement l'exécution du travail proprement dit et cela selon toutes les règles de l'art » niet noodzakelijk wil zeggen, dat eiseres niets anders dan een goede technische uitvoering verzekert, wat had kunnen verduidelijkt worden door : « nous garantissons exclusivement l'exécution » of « nous ne garantissons que l'exécution »;

Dat de zinsnede « ni la qualité, ni la quantité de l'eau ne peuvent être garanties formellement, celles-ci étant dépendantes des formations et compositions des couches mêmes » ook niet toepasselijk is op onderhavig geval, vermits de werken, door eiseres verlaten zijnde, er geen water voorhanden is;

Dat nog in haar antwoord van 11 Juli 1938 op de bestelbrief, waarin verweerster de gegeven waarborgen inroept, eiseres zich beperkt bij het uitsluiten van de waarborg omtrent de hoedanigheid en de hoeveelheid van het water, terwijl zij tot plicht had verweerster te verwittigen, dat zij niet instond voor het ontbreken van water;

Aangezien ook het toeval — de onmogelijk te voorziene gebeurtenis — in casu niet kan ingeroepen worden, daar de voorafgaande studie, gevraagd door verweerster, en het aanbod van uitvoering door eiseres ten gevolge dier studie tot het besluit leiden, dat beide partijen de mogelijkheid der mislukking ingezien hadden, dat verweerster tot het besluit gekomen was een kostelijke proefneming te doen en dat eiseres

het risico aangaande het verschaffen van water op zich genomen had;

Aangezien het aldus bewezen is, dat eiseres aan haar contractuele verbintenis te kort is gekomen; dat het dan ook zonder belang is door een deskundig onderzoek te doen nagaan of eiseres tijdens de uitvoering der werken fouten tegen de vakkundige regels zou begaan hebben.

II. *De waterleiding.*

Aangezien verweerster ten onrechte beweert dat de plaatsing der waterleiding haar door eiseres opgedrongen werd; dat inderdaad de brief van eiseres dd. 15 September 1938 aantoont dat verweerster zelf prijs voor dit werk aanvroeg; dat verweerster bij brief van 19 September 1938 het werk bestelde met verzoek het zo haast mogelijk uit te voeren;

Aangezien, alhoewel de gegeven verzekering nopens de uitslag der boring een zekere invloed kan gehad hebben op haar beslissing, verweerster door het werk te doen uitvoeren, alvorens de uitslag der boring te kennen, gehandeld heeft met gebrek aan omzichtigheid en vooruitzicht, gebrek waarvan zij de gevolgen moet dragen;

Dat het overigens niet bewezen is dat de geleverde waterleiding voor verweerster van geen nut kan of zal zijn;

Gelet op de artikelen 2, 34, 35, 37, 40 en 41 der wet van 15 Juni 1935;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle andere of strijdige besluiten verwerpende, wijst de vordering van eiseres af wat betreft betaling der boorwerken en veroordeelt haar om aan verweerster terug te betalen het voorschot van 35.000 frank met de gerechtelijke intresten van de dag dezer vordering, d.i. 15 April 1941, datum der besluiten;

Veroordeelt verweerster om aan eiseres te betalen de som van 6.805,66 frank voor het plaatsen en leveren der waterleiding, vermeerderd met de contractuele intresten à 12 % van 16 December 1939 af (datum bepaald in de factuur) en met de gerechtelijke intresten van de datum der dagvaarding, 16 Maart 1940, af;

Verwijst eiseres in de 9/10 en verweerster in 1/10 der kosten.

NOOT : Verg. hoger het arrest van het Hof van Beroep te Brussel, d.d. 17 Juni 1949.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

14 April 1949.

Voorzitter : M. de Necker.
Rechters : M.M. Kerkhove en Dhanens.
Advocaten : Mrs. Steelandt en Vandekerckhove.

Derden-beslag. — De krachtens art. 214 b, lid 2, B.W. door de vrederechter verleende machtiging is niet een titel tot het leggen van derden-beslag.

De krachtens artikel 214b, lid 2, B.W. door de Vrederechter aan de vrouw verleende machtiging tot inontvangstneming van de inkomsten, de schuldvorderingen en de opbrengst van de arbeid van de man, is niet een titel op grond waarvan derden-beslag onder een schuldenaar van de man kan worden gelegd.

Onder «titel» is te verstaan het «instrumentum», dat een schuldeiser toelaat zijn recht uit te oefenen, d.w.z. een geschreven akte of een rechtelijke beslissing.

Het vonnis van de Vrederechter, bij hetwelk krachtens artikel 214b, lid 2, B. W. machtiging is verleend, houdt geen verplichting van de andere echtgenoot in, noch diens veroordeling ten voordele van zijn vrouw.

De door de vrouw ingestelde vordering tot vanwaardeverklaring van het te haren verzoeke gelegde derden-beslag is niet tergend en roekeloos daar de vrouw ter goeder trouw heeft kunnen menen, dat zij op grond van bedoeld vonnis van de Vrederechter het recht had derden-beslag te doen leggen.

Verschelde t/ Vandenbroucke.

Overwegende dat de vordering, ingesteld bij deurwaardersexploot van 13 Januari 1949, strekt tot geldigverklaring van het beslag onder derden, betekend aan Mr Walter Honoré, deurwaarder te Kortrijk, door Mr S. Waalyn, deurwaarder te Kortrijk, op 8 Januari 1949; dienvolgens te horen zeggen voor recht,dat de sommen waarvan de derde beslagene zal erkennen schuldenaar te zijn of bij vonnis schuldenaar zal verklaard worden, door deze zullen betaald worden in handen van eiseres, onder aftrek of tot beloop van haar schuldvordering in hoofdsom, intresten en kosten, ofwel, moest uit de verklaring van derde beslagene blijken, dat de schuldvordering van de beslagene op termijn is of dat hij houder is van mobilaire voorwerpen, dat eiseres gemachtigd is deze schuldvordering of die mobilaire voorwerpen te doen verkopen in de door de wet bepaalde vormen, en dat de prijs, voortkomende van die verkoop, bestemd is tot betaling harer schuldvordering;

Overwegende dat, bij exploot van Mr S. Wallyn, deurwaarder te Kortrijk, dd. 8 Januari 1949, beslag onder derden betekend werd aan deurwaarder Honoré voornoemd, ten einde betaling te erlangen ener hoofdsom van 97,800 frank, met de intresten en kosten die voorlopig geschat worden op 5.000 frank;

Overwegende dat het beslag onder derden aangezegd werd aan verweerder en deze gedagvaard werd tot geldigverklaring van het beslag bij exploot van Mr S. Wallyn, deurwaarder te Kortrijk, d.d. 13 Januari 1949;

Overwegende dat de eis tot van waardeverklaring op verzoek van eiseres aangezegd werd aan de derde beslagene bij exploot van deurwaarder Wallyn voornoemd d.d. 15 Januari 1949;

Overwegende dat uit het voorgaande blijkt dat de rechtspleging regelmatig is in de vorm;

Overwegende dat eiseres beslag onder derden deed leggen en de geldigverklaring van dit beslag vordert op grond van een vonnis, op tegenspraak uitgesproken door de Heer Vrederechter van het kanton Harelbeke de 21 Juni 1934, waarbij eiseres op grond van artikel 214 b B. W. gemachtigd werd met uitsluiting van verweerder en zonder benadeling van de rechten van derden de inkomsten, schuldvorderingen en lonen van verweerder te ontvangen, zulks tot een bedrag van 600 fr. per maand, vanaf 1 Juli 1934;

Overwegende dat verweerder in de eerste plaats staande houdt dat, om beslag onder derden te kunnen leggen, eiseres een titel moet bezitten of machtiging van de heer Voorzitter der Rechtbank moet hebben gekregen en dat bij gebreke daarvan het beslag nietig is;

Overwegende dat verweerder beweert dat eiseres niet in het bezit is van een machtiging van de heer

Voorzitter en evenmin een titel heeft, daar het vonnis van de heer Vrederechter van het kanton Harelbeke geen titel is van veroordeling van verweerder en dat derhalve het beslag nietig is;

Overwegende dat verweerder bij wedereis de betaling vordert van 5.000 fr. als schadevergoeding, omdat het beslag onder derden nietig is bij gemis aan machtiging of titel en deze vordering tergend en roekeloos is;

Overwegende dat eiseres beweert, dat de stelling van verweerder, betreffende de aard van artikel 214 b B. W. twee principes verwart, eensdeels de rechtsgrond, voorzien in al. 1, en anderdeels de uitvoeringsvorm, voorzien in al. 2 van vermeld artikel;

Dat eiseres aanneemt dat, wat de uitvoeringswijze betreft, de ene echtgenoot geen rechtstreekse vordering heeft tegen de andere, maar dat, wat de eigenlijke rechtsgrond betreft, de schuldige echtgenoot ontegensprekelijk schuldenaar blijft tegenover zijn wederhelft, wanneer hij zijn verplichting tot bijdrage in de huwelijkskosten niet nakomt;

Overwegende dat eiseres staande houdt dat de wet alleen vereist van een beslagnemer, die een vonnis als basis van zijn beslag wil aanwenden, dat hij schuldeiser van de beslagene weze, maar dat deze hoedanigheid van schuldeiser niet noodzakelijk een veroordeling van de schuldenaar moet inhouden; dat zij ook kan voortspruiten uit de vaststelling van een verplichting van deze laatste, ten voordele van de schuldeiser;

Overwegende dat het juist is, zoals verweerder beweert, dat om beslag onder derden te kunnen leggen men in bezit moet zijn van een titel ofwel de toelating moet hebben bekomen van de rechter (cfr. Code de la Saisie-arrêt par Leurquin nr 99);

Overwegende dat door titel verstaan wordt een geschreven akte of een rechterlijke beslissing, die een verplichting of een veroordeling inhoudt van de beslagene ten voordele van de beslaglegger (cfr. Leurquin, nr 100; Cass. Fr. 31 mai 1932; D. P., I, 148; Sirey 1932, I, 376);

Overwegende dat werd uitgemaakt, dat door titel moet verstaan worden het « instrumentum », het materieel instrument, dat aan de schuldeiser toelaat zijn recht uit te oefenen; (cfr. R.P.D.B. Vo saisie-arrêt nr 144);

Overwegende dat dus moet onderzocht worden of het vonnis van 21 Juni 1934, waarbij eiseres gemachtigd werd de inkomsten, schuldvorderingen en lonen van verweerder te ontvangen, ja dan neen een titel uitmaakt;

Overwegende dat de juridische grondslag van deze machtiging volgens de voorbereidende werkzaamheden een eenvoudige lastgeving is, een rechterlijke opdracht om in ontvangst te nemen in de plaats van de echtgenoot en met uitsluiting van deze zijn schuldvordering tegen de derde schuldenaar, en dat de echtgenoot eiser dus eenvoudig in de plaats wordt gesteld van de echtgenoot verweerder voor het invorderen van de schuldvorderingen van deze laatste; dat daaruit onder meer voortvloeit dat de ene echtgenoot geen schuldvordering heeft tegen de andere, tengevolge van de verleende machtiging, en dat de echtgenoot eiser slechts de vordering uitoefent van zijn echtgenoot (Cfr. De Page, 2e éd., p. 765 et 766; Cass. 27-11-1941; Pas. I, 437; Cass. 6-6-1946, Pas. I, 236);

Overwegende dat artikel 214b B. W. niet ingevoerd werd in het persoonlijk belang van één der echtgenoten, maar in het belang van het gezin; dat zulks immers blijkt uit de tekst van al. 1 van dit artikel, dat als volgt luidt : « elke echtgenoot draagt bij in de behoeften van het huishouden volgens zijn vermogen en zijn staat »;

Overwegende dat bedoeld vonnis van 21 Juni 1934 noch een verplichting noch een veroordeling inhoudt van verweerder ten voordele van eiseres; dat dit vonnis dus niet een titel uitmaakt om beslag onder derden te kunnen leggen;

Overwegende dat het bestaan van de wettekst, voorzien in lid 1 van art. 214b, niet als titel kan gelden, daar, zoals reeds hierboven opgemerkt, door titel moet verstaan worden een « instrumentum », d.w.z. een geschreven akte of een rechterlijke beslissing;

Overwegende dienvolgens dat het beslag onder derden nietig is;

Overwegende dat, wat de tegeneis betreft, deze klaarblijkelijk niet gegrond is; dat eiseres immers ter goeder trouw heeft kunnen menen, dat zij op grond van een vonnis het recht had beslag onder derden te doen leggen;

Om deze redenen :

De Rechtbank, gelet op de artikelen 2, 37 en 41 van de taalwet van 15 Juni 1935;

Verklaart de vordering en de tegenvordering niet gegrond en verwijst eiseres in de gerechtskosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK VAN ANTWERPEN

2e Kamer bis. — 7 Juli 1949.

Voorzitter : M. Van Leckwijck.
Rechters : M.M. Deloof en Van Doosselaere.
Advocaten : Mrs. E. Van den Berghe en Bruneel.

Onrechtmatige daad. — Vordering ex artikel 1382 (B.W.) verjaard, niet echter die krachtens art. 1384, lid I.B.W. — Het bewezen zijn van een fout van verweerder (art. 1382 B.W.) sluit niet het vermoeden van fout uit krachtens art. 1384, lid I, B.W. — Aansprakelijkheid voor het geheel. — Gebrek van de zaak : boom met nog enkele wortels vastzittend.

Vordering tot schadevergoeding, steunend op een delict (toebrengen van lichamelijk letsel door schuld), verjaart samen met het recht tot strafvordering (art. 23, wet 17 April 1878, gecontraventionaliseerd delict).

Een beroep op het feit, dat tijdig burgerlijke partij werd gesteld in het strafgeding voor de Politierechter en dat art. 1 van de wet van 30 Maart 1891 — als tweede lid opgenomen in artikel 26 van voornoemde wet van 17 April 1878 — toepassing moet vinden, gaat in casu niet op, omdat de thans aanhangige vordering niet steunt op het door de Politierechter gewezen vonnis, doch op het strafbare feit zelf.

Vordering tot schadevergoeding steunend op eigen gebrek van de onder het toezicht van verweerder staande boom, die door zijn val het ongeval heeft veroorzaakt (art. 1384, lid I, B. W.).

Het bewezen zijn van een fout van de verweerder (art. 1382 B. W.) sluit niet het bestaan uit van het schuldvermoeden, bedoeld in art. 1384 lid I, B. W. De vermoede fout zonder dewelke de schade niet kon ontstaan, is voldoende om de verantwoordelijke persoon voor het geheel der schade aansprakelijk te stellen.

De op art. 1384, lid I, B. W. steunende vordering heeft niet dezelfde oorzaak als die, welke haar grond vindt in art. 1382 B. W. en in de artikelen

418, 420 W. v. S., en is derhalve niet aan dezelfde korte verjaringstermijn onderworpen.

Het feit, dat een boom slechts nog met enkele wortels, die vroeger reeds werden gekapt, vastzit, is een « gebrek van de zaak » als bedoeld in artikel 1384, lid, I, B. W.

Van de Leur t/ Hofkens.

Overwegende dat de eis strekt tot het horen veroordelen van verweerder tot 250.000 fr. schadevergoeding aan aanlegger in persoonlijke naam, als ouders van hun kind Van de Leur Jozef, slachtoffer van een ongeval op 14 October 1947 op 2½-jarige ouderdom;

Overwegende dat vaststaat dat bedoeld kind bij dit ongeval zeer zware verwondingen opliep door de val van een boom, die verweerder aan het vellen was en op een ogenblik dat hij zijn werk stopgezet had zonder enige voorzorgen te nemen : dat verweerder voor die feiten veroordeeld werd bij vonnis van de Politierechtbank te Ekeren dd. 17 Juni 1948 wegens onvrijwillige slagen en wonden : dat dit vonnis in kracht van gewijsde is gegaan; dat aan aanleggers, alsdan als burgerlijke partijen aangesteld, vergoedingen toegekend werden voor de op dat ogenblik geleden schade onder voorbehoud voor de latere gevolgen;

Overwegende dat aanleggers hun eis doen steunen op het delict en op artikel 1384, lid 1 B. W. alsook op de verdere wetsbepalingen, echter niet verder in besluiten bepaald;

I. *Wat betreft de eis steunend op het delict :*

Overwegende dat verweerder de verjaring inroept van deze vordering;

Overwegende dat hij terecht doet opmerken dat de feiten gecontraventionnaliseerd werden, zodat de zesmaandelijkse verjaring van de overtreding toepasselijk is : dat volgens art. 23 van de Wet van 17 April 1878 de verjaring van de burgerlijke vordering dezelfde is als die van de strafvordering : dat ze slechts kan gestuit worden door de onderzoek- of vervolgingsdaden, binnen de eerste verjaringstermijn gesteld, zonder ooit meer dan het dubbel van de eerste termijn te kunnen overschrijden;

Overwegende dat de feiten gepleegd zijn op 14-10-1947 en de inleidende dagvaarding dagtekent van 15 November 1948, toen de verjaring reeds ingetreden was;

Overwegende dat aanleggers zich beroepen op art. 1 der Wet van 30 Maart 1891, overgenomen in art. 26 Wetboek van Strafvordering, om staande te houden dat de verjaring geschorst werd doordat de burgerlijke vordering tijdig voor de strafrechter ingediend werd;

Overwegende dat verweerder toegeeft dat de schorsing toepasselijk is voor de periode van 3 Juni tot 17 Juni 1948, tussen het zich stellen als burgerlijke partij en het vonnis, wat echter niet voldoende is om uit te maken, dat de dagvaarding binnen de verjaringstermijn is uitgebracht;

Overwegende dat aanleggers te vergeefs beweren dat hun thans aanhangige vordering slechts een voortzetting is van de vordering ingesteld voor de Heer Politierechter;

Dat dit inderdaad niet belet dat zij een nieuw geding beginnen en dat de vordering steunt niet op het vonnis zelf, maar op het strafbaar feit : dat het dan zoals de vroegere vordering onderworpen blijft aan de verjaring van het gecontraventionnaliseerd delict (Verbr. 26-10-1948, Pas. 45, 1, 18);

Overwegende dat de thans aanhangige vordering een actio ex delicto uitmaakt en niet een actio judicati, die aan de 30-jarige verjaring zou onderworpen zijn; dat er geen sprake kan zijn van uitvoering van een vroeger bekomen vonnis, maar van het bekomen van een nieuwe titel : dat in de huidige staat der wetteksten aan de strengheid van dit stelsel niet kan verholpen worden (zie : de la dépendance des actions publiques et civiles en matière de prescription: Olivier Malter R. G. des Ass. et Resp. 1937, n° 2299 en Noot van dezelfde in R. G. des Ass. et Resp. 1939, n° 2895);

Overwegende dat de eis, voor zover hij steunt op artikel 1382 B. W. en op art. 420 W. v. S., dat dezelfde onvoorzichtigheid beteugelt, verjaard is.

II. *Wat betreft de eis steunend op art. 1384, lid 1 B. W.*

Overwegende dat de eerste vraag die zich stelt, deze is of de bewezen fout (hier vaststaande door een in kracht van gewijsde gegaan vonnis) de vermoede fout van art. 1384 B. W. niet uitsluit;

Overwegende dat de rechtsleer aanneemt dat samenloop van een bewezen en van een vermoede fout, persoonlijke en complexe verantwoordelijkheid, mogelijk is (Pirson et Devillé n° 163; Mazeaud T. I. n° 721; Demogue T. V. n° 1150, Brussel 3-2-1945 en noot Van Kerckhoven J. T. 318);

Overwegende dat een bepaalde schade inderdaad twee of meer oorzaken kan hebben, die alle hebben bijgedragen om de schade te doen ontstaan;

Overwegende dat indien de bewezen en de vermoede schuld bij verschillende personen aanwezig is, er aanleiding zal zijn tot verdeelde verantwoordelijkheid; dat men zich dan afvraagt of het gebrek van een zaak — indien bewezen — dit gevolg heeft, nadat een vonnis in kracht van gewijsde reeds de schuldige van de persoonlijke bewezen fout ook voor het geheel der schade in principe aansprakelijk stelde;

Overwegende echter dat elke fout, zonder dewelke de schade niet kon ontstaan, aan het slachtoffer het recht geeft het geheel der schade tegen de dader van deze fout te verhalen : dat het feit dat beide — bewezen en vermoede fout — aan dezelfde persoon te wijten zijn, dus niet belet dat deze voor het geheel kan gehouden zijn, zowel op grond van de vermoede fout, voorzien in art. 1384 B. W., als voor de bewezen persoonlijke fout, voor dewelke hij strafrechtelijk vervolgd wordt;

Overwegende dat algemeen aangenomen wordt, dat de op artikel 1384 B. W. steunende vordering niet dezelfde oorzaak heeft als die, welke steunt op artikel 1382 B. W. en op de artikelen 418-20 W. v. S. (Pirson et Devillé, T. II, n° 294; Mazeaud, T. III, n° 2141; Josserand, I. II, n° 555);

Overwegende dat de eis, voor zoveel hij steunt op artikel 1384, lid 1, B. W. dus niet verjaard is.

Ten gronde :

Overwegende dat de aanleggers de last van het bewijs hebben, dat de schade veroorzaakt werd door een gebrek van de zaak, die verweerder onder zijn hoede had;

Overwegende dat in het algemeen aangenomen wordt, dat art. 1384, lid 1, B. W. toepasselijk is op de bomen, zelfs tijdens de velling ervan (Mazeaud, T. II, 1269 : Verbr. 24-5-1945, Pas. I, 172);

Overwegende dat verweerder betwist de bewaker van de boom geweest te zijn, maar dat hij nochtans naar luid van art. 1384, lid 1, B. W. als onafhankelijk aannemer er de leiding en toezicht over had op het ogenblik van het ongeval om het volgens de regelen der kunst te vellen : dat niemand beter dan hij op dit tijdstip voorzorgmaatregelen kon treffen om de

schade te voorkomen (Savatier, T. I, n° 368, Rev. Trim. Droit Civil 1936, bl. 349);

Overwegende dat uit de strafbundel en het zittingsblad van de Politierechtbank blijkt, dat verweerder de boom verlaten had, toen deze nog maar met enkele wortels of met één enkele wortel vastzat;

dat verweerder zelf heeft bekend dat hij na het vallen van de boom slechts had kunnen bemerken « dat de wortels reeds voor geruimen tijd, 1 à 2 jaar geleden, waren doorgekapt, zodat de boom zich in een staat van onevenwicht bevond », dat getuige Snels nog nader verklaarde « na het ongeval heb ik vastgesteld dat de enige trekwortel, waarmede de boom nog vastzat, op een afstand van 1,5 m. van de boom afgebroken is geweest, zeker meer dan tien jaar geleden » : dat hij er heeft aan toegevoegd dat het slechts zonder dit nog een onvoorzichtigheid was de half gevelde en slechts nog op weinige wortels rustende boom te verlaten;

Overwegende dat men dus duidelijk inziet dat het ongeval te wijten is én aan de fout van verweerder, die er voor veroordeeld werd, nl. om de boom verlaten te hebben half afgekapt (voor nog een uur werk volgens verweerder), én uit het gebrek van de zaak spruitende uit het bestaan van reeds afgekapte wortels, feit dat verweerder onbekend was en zijn berekening heeft doen falen;

Overwegende dat abnormaal versleten of afgekapte wortels als gebrek van de zaak kunnen beschouwd worden (Hoger Beroep Brussel, 15 Januari 1927 R. F. des ass. et resp. 1927, blz. 127) en dat er oorzakelijk verband bestaat tussen de schade en dit gebrek, daar de boom waarschijnlijk niet zou gevallen zijn, indien de wortels nog normaal in de grond vastgehecht waren geweest, zoals verweerder het veronderstelde;

Overwegende dat de eis dus gegrond is als steunend op art. 1384 B. W.;

Om deze redenen :

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak, na er over beraadslaagd te hebben;

Alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Verklaart de eis verjaard voor zover hij gesteund op art. 1382 B. W. en op het op 17 Juni 1948 gewezen vonnis; verklaart de eis ontvankelijk en gegrond voor voor zover hij steunt op art. 1384, lid 1, B. W.; en er recht op doende, veroordeelt verweerder om aan aanlegger te betalen als schadevergoeding en bij voorraad de som van 50.000 frank, en aangezien de eis niet in staat is om verder behandeld te worden;

Beveelt een deskundig onderzoek (.....).

NOOT : Tegen bovenstaand vonnis werd hoger beroep ingesteld.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 18 October 1949.

Voorzitter : M. De Haes.
Rechters : M.M. Van Marcke en Sasse.
Referendaris : M. Van Houtte.
Adv. : Mrs. Collard, F. Corneillie en De Schryver.

Scheepvaart. — Manœuvres van schepen in de dokken te Antwerpen.

In de dokken te Antwerpen moeten schepen manœuvreren volgens de regels van een goede zeemanschap, zoals in een werkplaats, niet zoals in een vaarwater, zodat moet rekening worden gehouden met alle manœuvres welke zich in een werkplaats kunnen voordoen.

Maes t/ Rooman.
Rooman t/ Maes en « Alg. Vrachtkantoor ».

Gezien de geregistreerde dagvaarding van 10 September 1947;

Gezien de geregistreerde dagvaarding van 24 October en 25 October 1947;

Beide eisen strekken in hoofdorde tot vergoeding der schade, opgelopen ingevolge eenzelfde aanvaring, zij zijn verknocht en dienen samengevoegd te worden;

Gezien het deskundig verslag (formaatzegel 20 fr.);

Betreffend de voorafgaande gebeurtenissen, in het bijzonder voor wat de snelheid der schepen en de gewisselde signalen betreft, bestaat er geen zekerheid;

De deskundige bouwt wel een volledig relaas op, doch de gissingen en beredeneringen, waarop hj steunt en die niet altijd op technische grond berusten, kunnen niet steeds als genoegzaam zeker aanvaard worden;

Met zekerheid kan echter wel aangenomen worden, dat de « Maria » en de « Alvracht », met een niet overdreven snelheid varend, bij het ontstaan van het aanvaringsgevaar alles deden wat nodig en mogelijk was om de aanvaring te vermijden en daarentegen de « Flo-Fra », waarvan de vaart zeker niet geringer was, het niet nodig achtte of verwaarloosde achteruit te varen;

Niets duidt aan dat de weg, gevolgd door de « Maria » en de « Alvracht », naar stuurboord uitwijkend, « in se » hun verweten kan worden, daarentegen staat vast, dat de « Flo-Fra » de tegenovergestelde manœuvre verwachtte of wenste, zonder dat hierin eveneens « in se » een fout bewezen wordt.

Het gebeuren had inderdaad plaats in de dokken, waar het varen enkel onderworpen wordt aan de goede zeemanschap der varenden, en ieder moet rekening houden met alle normaal mogelijke manœuvres, welke zich kunnen voordoen, niet zoals op een vaarweg maar wel zoals op een werkplaats.

Doch in het huidig geval moet aanvaard worden, dat aan de « Flo-Fra » meer oplettendheid en voorzichtigheid geboden was dan aan de andere schepen, daar hij de geul ener sluis naderde, waarvan hij wist dat deze openstond, waaruit dus schepen konden komen, dewelke niet over volle vrijheid van manœuvreren beschikten, en mogelijk enkel vooruit konden of misschien moesten stoppen.

Het kan nu als genoegzaam bewezen worden aangezien, dat de « Flo-Fra » geen bijzondere voorzorgen heeft genomen bij het naderen van de geul; de deskundige zegt met recht dat dit schip op alles voorbereid moest zijn totdat het « absolute zekerheid » had aangaande de beweging aldaar.

Het staat eveneens vast dat verre van zulks te doen de « Flo-Fra » zelfs na het opmerken van de uitvarende schepen, zijn vaart heeft voortgezet, en ten slotte, toen de aanvaring onvermijdelijk bleek, zelfs niet achteruit voer.

Daar dan, voor wat de voorafgaande manœuvres betreft, geen fout wordt bewezen ten laste van de « Maria » en de « Alvracht » en evenmin bij hun manœuvres, toen de aanvaring dreigde, blijft de « Flo-Fra » op grond zijner onachtzaamheid, gebrek aan waakzaamheid, roekeloosheid en koppigheid,

alleen verantwoordelijk voor de schadelijke gevolgen der aanvaring.

Om volledig te zijn dienen de door partij Rooman gestelde verwijten onderzocht te worden.

1°) Gebrek aan waarschuwingssignaal. Dit wordt niet bewezen, doch betwist, minstens voor wat de invloed ervan op de manœuvres betreft.

2°) Gebrek aan gebruik van een spring. De deskundige doet opmerken dat zulks in dit geval gevaarlijk was en in de toenmalige omstandigheden, gelet op de te volgen weg, niet geboden.

3°) Verkeerd signaal. Er is niet bewezen dat het signaal verkeerd was, overigens is hier sprake van een « beweerd » en ontkend signaal en kan dit dus de handelwijze van de « Flo-Fra » niet beïnvloed hebben.

4°) Belemmering. Dit verwijt valt weg ingevolge de beschouwingen, dat, zo er sprake kan zijn van voorrang, deze eerder aan de « Maria » en de « Alvracht » toekwam.

5°) Koppeling. Desbetreffend bestaat geen het minste bewijs.

Het bedrag der schade geleden door partij Maes wordt niet betwist.

Om deze redenen :

De Rechtbank, maakt melding van de toepassing van de artikelen 2, 34, 40, 68 van de wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Voegt de zaken onder nr 16558 en nr 17528 samen;

Verklaart de eis van partij Louis Rooman ongegrond en die van partij Prosper Maes gegrond;

Wijst de vordering van eerstgenoemde af en veroordeelt hem te betalen aan tweede genoemde als schadevergoeding de som van 9.430,80 fr. met de vergoedende intresten vanaf 15 December 1945 tot 10 September 1947, en de gerechtelijke intresten vanaf die datum (10 September 1947);

Veroordeelt partij L. Rooman tot de kosten van het geding.

NOOT : Door de rechtspraak is aanvaard, dat de verschillende internationale, algemene en bijzondere reglementen op de scheepvaart niet toepasselijk zijn op het verkeer van schepen in de Antwerpse dokken; de schippers moeten alleen rekening houden met de regels van een goede zeemanschap en met enkele onvolledige bepalingen, die (o.a. in 1928, 1930, 1944) door het Antwerps gemeentebestuur werden uitgevaardigd.

Verg. o.a. Rb. v. Kph. Antwerpen, 26 September 1928, Jur. P. A. 1928, 467; Rb. v. Kph. Antwerpen, 11 Maart 1929, Jur. P. A. 1929, 282; Rb. v. Antwerpen, 24 Februari 1931, Jur. P. A. 1932, 42; Rb. Antwerpen, 14 Januari 1933, Jur. P. A. 1933, 488 en Hof Brussel, 9 Januari 1935, Jur. P. A. 1935, 44; Verg. ook J. Pollet, L'abordage fluvial, blz. 305 e.v.

VREDEGERECHT TE RONSE

21 December 1948.

Rechter : M. Van Driessche.
Advocaten : Mrs. Pirotte en De Bisschop.

Bevoegdheid van de vrederechter. — Bediendencontract met recht van inwoning. — Vrederechter bevoegd t.a.v. vordering tot uitzetting. — Niet-toepasselijkheid van de artt. 37, 37bis en 37ter wet op de bevoegdheid. — Uitlegging van toezegging in een brief in het verband van de gehele correspondentie.

Beide partijen kunnen geldig en wettelijk een bediendencontract opzeggen, ook zonder inachtneming van de wettelijke of gebruikelijke opzeggingstermijn en zonder wettige reden, al heeft de bediende in dat geval recht op schadevergoeding.

Met de beëindiging van het bediendencontract heeft ook het daarvan deel uitmakende recht van de bedienden op inwoning een einde genomen, zodat de eis tot uitzetting uit de sindsdien zonder recht of titel door de bediende betrokken woning valt onder de bevoegdheid van de vrederechter.

Daar tussen partijen geen geding over de ontijdigheid van het ontslag aanhangig is voor de Werkrechtersraad, is er geen sprake van samenvoeging op grond van art. 37 bis der wet op de bevoegdheid, gewijzigd bij art. 9 der wet van 15 Maart 1932.

Daar de ontijdigheid van het ontslag van generlei invloed zijn kan op de vordering tot uitzetting, kan er ook geen sprake zijn van verknochtheid van twee vorderingen, zodat art. 37 ter van de wet op de bevoegdheid, eveneens gewijzigd bij voormeld art. 9 van de wet van 15 Maart 1932, evenmin toepassing kan vinden.

De bepaling van het bediendencontract, waarbij aan de bediende het recht werd toegekend het door hem bewoonde gedeelte van het huis in huur te nemen, indien de succursale naar elders mocht worden overgebracht, is niet van toepassing, daar de succursale opgeheven is.

De door een van partijen in een brief gedane toezegging moet uitgelegd worden in het verband van de gehele op bedoeld onderwerp betrekking hebbende correspondentie.

De Vrederechter is onbevoegd om kennis te nemen van een tegenvordering van de bediende tot betaling van achterstallig loon, die ratione materiae valt onder de bevoegdheid van de Werkrechtersraad. Daar deze tegenvordering geen de minste invloed kan hebben op de eis tot uitzetting, behoort zij ook niet tot de bevoegdheid van de vrederechter krachtens voormelde artikelen 37bis en 37ter van de wet op de bevoegdheid, evenmin krachtens art. 37 dezer wet, gewijzigd bij art. 8, par. 1 der wet van 15 Maart 1908 daar die tegenvordering op een andere rechtsgrond steunt dan de hoofdvordering.

Lempkowicz-Marechal t/ Gerniers.

Aangezien de eis, ingeleid bij eerstgenoemde dagvaarding ter zitting van 5 October 1948, en bij laatstgenoemd exploot van dagvaarding-dagstelling voorgebracht ter zitting van 26 October 1948, strekt tot uitzetting van verweerder uit de woning, gestaan en gelegen te Ronse, Oude Vestingstraat, Nr 25, waarin verweerder zo beweerd zonder recht of titel drie kamers bewoont en gebruikt sedert 1 Augustus 1948; en tot betaling als schadevergoeding wegens het betrekken dezer kamers zonder recht of titel van een som van 3.000 frank per maand vanaf 1 Augustus 1948 tot de dag van het vrijwillig of gedwongen vertrek van verweerder, met de gerechtelijke intresten en de gedingskosten;

Overwegende dat verweerder eerst en vooral de onbevoegdheid opwerpt van Onze Rechtbank; dat, tot staving van dit middel, verweerder aanvoert, dat de kosteloze inwoning van verweerder in voornoemd huis deel uitmaakte van het bediendencontract, tussen partijen op 24 Februari 1948 gesloten; dat het ontslag, door eiser gegeven aan verweerder zonder inachtneming van de wettelijke of gebruikelijke opzeggingstermijn en zonder zware of ernstige reden ontijdig en dus onwettig is; dat verweerder de geldigheid van dit

ontslag betwist; dat enkel de werkrechtersraad, Kamer voor bedienden, of gebeurlijk de Koophandelsrechtbank bevoegd zijn om van dit geschil kennis te nemen;

Overwegende dat verweerder verder in ondergeschikte orde ten gronde besluit tot de onwettigheid van zijn ontslag en derhalve tot de ongegrondheid van de eis, en bij tegeneis de betaling vordert van vier maanden achterstallige wedde, met de wettelijke intresten en de kosten;

Overwegende dat verweerder, in nog meer ondergeschikte orde, eveneens ten gronde besluit tot toekenning van een termijn van respijt om te verhuizen, tot afwijzing van de eis tot schadevergoeding wegens beweerde afstand door eiser van deze vergoeding bij brief van 7 September 1948, ten minste tot vermindering der wegens gebruik zonder recht of titel gevraagde vergoeding tot de werkelijke huurwaarde van de drie door verweerder betrokkene kamers;

Nopens de bevoegdheid :

Overwegende dat beide partijen geldig en wettelijk een bediendencontract kunnen opzeggen, ook zonder inachtneming van de wettelijke of gebruikelijke opzeggingstermijn en zonder wettige reden; dat het ontslag in deze voorwaarden aan de bediende weliswaar een recht op schadevergoeding verleent, maar niettemin een einde stelt aan het contract (Werkrechtersraad Brugge, 13-7-1936; Rechtsk. Weekbl. 1936-37, bl. 647);

Overwegende dat het ontslag, door eiser gegeven aan verweerder bij aangetekend schrijven van 26 Juni 1948 tegen 31 Juli 1948, dus een einde heeft gesteld aan het bediendencontract; dat vanaf 1 Augustus 1948 de verhouding van bediende tot patroon opgehouden heeft tussen partijen en dat verweerder dus vanaf dit ogenblik alleszins voornoemd huis niet meer bewoonde ingevolge de bepalingen van het ontbonden bediendencontract; dat de eis tot uitzetting uit die eigendom derhalve valt onder Onze bevoegdheid krachtens art 3, 1° der Wet van 26 Maart 1876 op de bevoegdheid (Braas, Précis de procédure civile, 3de uitgave, deel I, Nr 485);

Overwegende dat er geen geding hangende is tussen partijen voor de Werkrechtersraad, betrekkelijk de ontijdigheid van het ontslag, zodat er ter zake geen spraak kan zijn van vergoeding en samenvoeging op grond van artikel 37bis der wet op de bevoegdheid, gewijzigd door art. 9 der wet van 15 Maart 1932;

Overwegende dat art. 37ter, gewijzigd door datzelfde art. 9 der wet van 15 Maart 1932 evenmin van toepassing kan zijn ter zake, vermits, zoals hierboven betoogd, de kwestie der ontijdigheid van het ontslag geen de minste invloed kan hebben op de eis tot uitzetting en deze beide eisen dus niet met elkaar verknocht zijn;

Ten gronde :

Overwegende dat verweerder erkent dat hij een gedeelte van dit huis kosteloos, zonder huurcontract of huurbetaling heeft betrokken, uitsluitend ingevolge het thans ontbonden bediendencontract;

Overwegende dat in deze omstandigheden art. 6 der wet van 31 Juli 1947 niet van toepassing is;

Overwegende dat de bepaling van het bediendencontract waarbij aan verweerder het recht werd toegekend geheel het door eiser gehuurde gedeelte van het huis in huur te nemen, wanneer de succursale elders zou overgebracht worden naar een andere localiteit, ter zake niet van toepassing is, vermits de succursaal werd opgeheven en dus niet elders werd overgebracht;

Overwegende, bovendien, dat verweerder bij brief van 4 September 1948 aan eiser liet weten, dat hij dit huis niet in huur nam, maar dat hij elders een huisvesting zocht en hoopte ze spoedig te vinden;

Overwegende dat verweerder dus onbetwistbaar sedert 1 Augustus 1948 bedoelde kamers in voornoemd huis betrekt zonder recht of titel;

Overwegende dat eiser bij zijn brief van 7 September 1948, gericht aan verweerder, hoegenaamd niet onvoorwaardelijk afstand heeft gedaan van zijn recht op schadevergoeding wegens bewoning zonder recht of titel na 1 Augustus 1948;

Overwegende dat deze brief dient in verband gebracht met de vorige en latere briefwisseling, namelijk de brief d.d. 1 September 1948, door eiser gericht aan verweerder, en diens antwoord d.d. 4 September 1948, de brief, door eisers raadsman Mr Pirotte op 8 September 1948 gericht aan verweerder en diens antwoord d.d. 13 September 1948; de brief d.d. 14 September 1948 van eisers raadsman aan verweerder;

Overwegende dat uit deze briefwisseling ten hoogste kan afgeleid worden, dat eiser afstand zou hebben gedaan van vergoeding wegens overgebruik, indien verweerder vrijwillig verhuisde op de eis, gesteld door eiser in zijn brief van 7 September 1948, hetgeen verweerder niet gedaan heeft;

Overwegende dat de eigenares van dit huis toegestemd heeft het huurcontract van eiser, gesloten voor een termijn van drie-zes-negen jaar, ingaande op 1 Mei 1947, te ontbinden op de dag volgend op het vertrek van verweerder;

Overwegende dat verweerder dus tot die datum de bedongen huurprijs van 3.000 fr. per maand moet blijven betalen, hoewel hij geen enkel nut of voordeel meer heeft van deze verhuring, vermits zijn succursaal te Ronse is opgeheven sedert de datum, waarop aan eisers bediendencontract een einde werd gesteld, d.i. sedert 1 Augustus 1948;

Overwegende dat de schade, aan eiser berokkend door verweerders bewoning zonder recht of titel, dus wel de gevraagde som van 3.000 frank per maand bedraagt;

Overwegende dat aan verweerder, gezien de thans heersende woningschaarste nog een uitstel om te verhuizen dient toegekend te worden; dat hierbij echter dient rekening gehouden te worden met het uitstel, (dat hij reeds genoot sedert 1 Augustus 1948, en nog een verder uitstel tot 31 Januari 1949, zijnde het einde van het lopende en door eiser voorafbetaalde kwartaal;

Op de tegeneis van verweerder :

Overwegende dat de Rechtbank radicaal onbevoegd is om kennis te nemen van verweerders tegeneis tot betaling van achterstallig loon; dat dit geschil rationae materiae valt onder de bevoegdheid van de Werkrechtersraad; dat deze tegeneis, gesteund op het bediendencontract, evenals het geschil nopens de ontijdigheid van het ontslag, geen de minste invloed kan hebben op de eis tot uitzetting, en derhalve ook niet onder onze bevoegdheid valt bij toepassing van boven vermelde artikels 37bis en 37ter der wet op de bevoegdheid; dat deze tegeneis, gesteund op een andere rechtsgrond dan die, waarop de hoofdeis gesteund is, ook niet onder onze bevoegdheid valt bij toepassing van art. 37 der wet op de bevoegdheid, gewijzigd door art. 8 par. 1 der wet van 15 Maart 1932;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter van het kanton Ronse, rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg;

Verklaren Ons bevoegd om kennis te nemen van

de hoofdeis, door aanlegger ingesteld tegen verweerder;

Zeggen voor recht dat gedaagde sedert 1 Augustus 1948 zonder recht of titel de hoger vermelde kamers betrekt in voornoemd huis;

Veroordelen hem deze woning te verlaten en te ontruimen uiterlijk tegen 31 Januari 1949;

Bij gebreke hieraan te voldoen, machtigen de aanlegger hem met zijn gezin en inboedel uit te zetten;

Veroordelen verweerder om wegens bewoning zonder recht of titel van voornoemde kamers aan aanlegger te betalen een schadevergoeding van 3.000 fr. per maand vanaf 1 Augustus 1948 tot de dag van het vrijwillig of gedwongen vertrek van verweerder, met de gerechtelijke intresten op deze sommen;

Verklaren Ons onbevoegd om kennis te nemen van verweerders tegeneis;

Verwijzen verweerder in de kosten van het geding;

Verklaren dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle rechtsmiddelen en zonder borgstelling, uitgenomen voor wat betreft de beslissing nopens de gerechtskosten.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

2e Kanton. — 12 Mei 1949.

Rechter : M. Jans.
Advocaten : Mrs. R. Victor en M. Vaes.

Registratierecht voor vonnis. — Het gehele toegewezen bedrag is basis van de heffing, zelfs indien uitspraak mocht zijn gedaan « ultra petita ».

Het registratierecht voor vonnissen moet berekend worden over het gehele bedrag, waarvoor het vonnis een uitvoerbare titel uitmaakt, ook al geeft het beschikkend gedeelte van het vonnis van de veroordeelde partij de mogelijkheid zich door latere verantwoording, nl. door het bewijs van reeds gedane betaling, aan de verplichting tot voldoening van een gedeelte van voormeld bedrag te onttrekken.

Zelfs indien de rechter « ultra petita » uitspraak mocht hebben gedaan, blijft het gehele bij het vonnis toegewezen bedrag de basis voor de heffing van het registratierecht; de ontvanger is niet bevoegd het vonnis te beoordelen.

Goffo t/ Minister van Financiën (Directeur der registratie en domeinen).

Gezien de inleidende dagvaarding van deurwaarder Marcel Courboin, verblijvende te Antwerpen, de dato 4 Februari 1949;

Aangezien de eis strekt ten einde te horen zeggen, dat het volkomen ten onrechte is, dat de heer Ontvanger der akten van deurwaarder en Vredegerecht op het vonnis, uitgesproken door ons, Vrederechter van het tweede Kanton, de 23 October 1947, inzake van aanlegger en zijn overleden moeder tegen Daniel Martin, een registratierecht heft van 1.960 frank en een boete toepast van hetzelfde bedrag; te horen zeggen dat op bedoeld vonnis enkel een registratierecht verschuldigd is van 2 % op 27.000 frank, zijnde 540 frank als registratierecht te betalen, akte te horen verlenen aan aanlegger dat hij nog steeds bereid is, zoals hij het vroeger heeft aangeboden, een bedrag van 540 frank te voldoen voor slot van alle rekening wat betreft de registratierechten op bewust vonnis; te horen zeggen dat het dwangbevel, waartegen aanlegger zich verzet, nietig en onrechtmatig is en te horen zeggen dat er aan dit dwangbevel geen enkel gevolg zal mogen gegeven worden; tevens te horen zeggen dat er geen aanleiding bestond aan aanlegger enige fiscale boete op te leggen en te horen beslissen dat aanlegger zal ontheven zijn van elke betaling van enige boete, samen met verwijzing van verweerder tot de kosten van het geding, en met verklaring van voorlopige uitvoerbaarheid van het te vellen vonnis;

(.....)

Overwegende dat bij vonnis van Onze zetel van 23 October 1947, gewezen tussen aanlegger en zijn sedertdien overleden moeder, enerzijds, en zekere Martin Daniel, de normale huurwaarde op 1 Augustus 1939 van het huis, gelegen te Antwerpen, Lange Leemstraat, 25, dat Martin van aanlegger in huur had, werd bepaald op fr. 30.000,— per jaar, dat Martin tevens veroordeeld werd om aan aanlegger de huur, vervallen van 1 April 1945 tot einde Juli 1947, te betalen op basis van fr. 30.000, verhoogd met 40 % of fr. 42.000 per jaar, onder aftrek van de sommen, die hij zou bewijzen betaald te hebben;

Overwegende dat de ontvanger der registratierechten op dit vonnis berekende op de huur die gedurende voormeld tijdvak vervallen was, zijnde fr. (42.000 × 28) : 12 = fr. 98.000, zonder rekening te houden met de sommen, die door de huurder betaald waren; en op deze som een registratierecht hief van 2 %, zijnde fr. 1.960,— dat hij daarenboven een boete gelijk aan de rechten eiste op grond dat zij niet geconsigneerd waren in handen van de griffier;

Overwegende dat het bestreden dwangbevel strekte tot de betaling dezer sommen;

Overwegende dat verweerder niet betwist, dat aanlegger aanbod gedaan heeft de rechten, die hij erkende schuldig te zijn, nl. 2 % op fr. 27.000,— te betalen, doch dat het Beheer dit aanbod van de hand gewezen heeft;

Overwegende dat krachtens art. 142 van het Wetboek der registratiekosten een recht van 2 % verschuldigd is voor de vonnissen, houdende veroordeling tot betaling of afgifte van sommen en roerende goederen;

Overwegende dat, luidens art. 143 van hetzelfde wetboek het recht dient te worden geheven op het samengevoegd bedrag in hoofdsom van de uitgesproken veroordeling;

Overwegende dat het recht verschuldigd is uit hoofde van de uitvoerbare titel, die het vonnis uitmaakt;

Overwegende dat het moet berekend worden over het geheel bedrag, voor hetwelk het vonnis een dergelijke titel uitmaakt;

Overwegende dat het verslag aan de Koning betreffende het K. B. nr 291 van 31 Maart 1936, waaruit de bepalingen van art. 142 en volgende van het Wetboek der registratierechten zijn ontstaan, de volgende leer bevat : « Het is volkomen onverschillig of de veroordeelde partij al dan niet, volgens het beschikkend gedeelte van het vonnis en door latere verantwoordingen aan de andere partij het geheel of een deel van het door de rechter toegekende voordeel kan onttrekken (Rec. Général n° 17.657 bl. 424; Genin, Commentaar op het Wetboek van registratierechten, n° 1396, 1419, 1437)

Overwegende dat, zoals het opgesteld is, het vonnis ontegensprekelijk aan aanlegger een titel geeft voor een bedrag van fr. 98.000,—, alhoewel het beschikkend gedeelte ervan aan toenmalige verweerder de mogelijkheid gaf zich door latere verantwoording, nl.

bewijzen van betaling, aan het toegekende voordeel te onttrekken;

Overwegende dat verder verweerder opwerpt dat de Rechtbank ultra petita zou gevonnist hebben;

Overwegende dat de ontvanger niet bevoegd is om het vonnis te beoordelen;

Overwegende dat bijgevolg, indien zelfs de rechter « ultra petita » mocht gevonnist hebben, dan nog niets aan de heffingsbasis zou veranderd zijn (Pand. B. V. Jugement, disp. fisc. n° 64; Schicks v° Jugement n° 100, Genin, cod. n° 1419)

Om deze redenen : .

Wij, Vrederechter, verklaren het verzet ongegrond. Wijzen het af;

Zeggen dat de kosten van het geding ten laste van aanlegger zullen blijven.

BIBLIOGRAPHIE

Mr. H. E. SCHEFFER : De internationale organisatie van de Scheepvaart. Amsterdam, N.V. Noord-Hollandse Uitgeversmij (Uitgegeven voor het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken) - 1948, blz. 47.

Het « Nederlandsch Genootschap voor Internationale Zaken » publiceert regelmatig brochures als de onderhavige, gewijd aan onderwerpen, die belangstelling genieten in een bredere kring dan die van de bijzonder geïnteresseerden; het beoogt daarmede in de eerste plaats voorlichting over en inleiding tot het betrokken onderwerp.

In de hier aangekondigde brochure is beknopt behandeld het internationaal en nationaal karakter van de zeescheepvaart, de internationale samenwerking in de scheepvaart, de intergeallieerde samenwerking tijdens de oorlog, de wereldscheepvaart na de tweede wereldoorlog, en de internationale organisatie van de scheepvaart.

De auteur, die chef is van de juridische dienst van het Nederlands Directoriaat-generaal van de scheepvaart, was ongetwijfeld de bevoegde persoon om, zij het uiteraard in grote lijnen, het ontstaan en de ontwikkeling van de internationale organisatie van de scheepvaart te tekenen. Hij eindigt zijn overzicht met enkele beschouwingen, die verdienen hier in hun geheel te worden aangehaald :

« In de aanvang van deze beschouwingen werd gewezen op het bindende element, dat de zee in het leven der volkeren vervult en hoe zich reeds in de Middeleeuwen een internationale gemeenschap van zeevarenden met min of meer gelijke gewoonten en gebruiken had gevormd. Ofschoon dit bindende element zich steeds heeft doen gelden, is het in de strijd der nationale rivaliteiten meer op de achtergrond geraakt en menigmaal overheerst geworden door de scheiding tussen de belangen der verschillende landen, die de moderne scheepvaart uitoefenen en in elkaar vóór alles mededingers zien op de wereldmarkt.

Thans schijnt een nieuwe fase aan te breken, waarin op het gemeenschappelijke belang en de gemeenschappelijke door de scheepvaart te vervullen taak weer meer de nadruk valt. In een wereld, welke steeds meer tot een verkeerseenheid groeit, waarin geen onbeperkte expansie op de oceanen meer mogelijk is, de grenzen van de ruimte overal voelbaar zijn en niettemin het aantal aan de zeevaart deelnemende landen voortdurend toeneemt, springt de onderlinge samenhang van ieders handelen in het oog. Hier is samenwerking geboden; de daartoe geëigende vormen zullen door practische ervaring op de duur duidelijke gestalte krijgen. De IMCO (Intergovernmental maritime consultative Organization) is thans nog slechts een leeg hulsel, maar zij biedt het raam waarbinnen een regelmatig en doelmatig overleg over alle gemeenschappelijke zaken op gang kan worden gebracht, geworteld als dit lichaam is in de onontkoombare noodzaak van organisatie ook op specifieke gebieden op een wereldniveau, nu de tijden hiervoor rijp zijn.

Het zal dan mogelijk worden aan het beproefde beginsel van de vrijheid der zee een nieuwe inhoud te geven. Het gaat niet langer alleen om het vrij zijn van monopolistische heerschappijen en van belemmeringen en hindernissen, doch om de verwezenlijking van deze vrijheid voor allen, hetgeen slechts uitvoerbaar is door ieders vrijheid te binden aan het beginsel der gelijkheid en gelijkgerechtigheid van allen, zodat de vrijheid van het ene land niet ten koste mag gaan van de vrijheid van het andere land, doch in het gelijke recht van de ander haar begrenzing vindt. Deze vrijheid ter zee is slechts door het scheppen van een universeel geldende rechtsorde te waarborgen en te handhaven. »

GILISSEN (J.), Quelques livres anciens de droit belge. Catalogue de l'Exposition organisée à la Bibliothèque de l'Université de Bruxelles du 4 au 12 juin 1949. Brussel, 1949, 84 p.

In het begin der maand Juni 1949 vond, ter gelegenheid van het Congres der « Société d'Histoire du Droit des pays flamands, picards et wallons » in de Brusselse Universiteitsbibliotheek een zeer merkwaardige tentoonstelling plaats gewijd aan handschriften en boeken van het oud-belgische recht.

Met de medewerking van de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, het Brusselse stadsarchief, de bibliotheek van het Ministerie van Justitie en der commissie der Oude Wetten en Verordeningen van België werden een 400-tal der merkwaardigste handschriften, incunabels, gedrukte boeken, keuren, tekeningen, kaarten en penningen bijeengebracht, welke een rijk overzicht gaven van de verschillende aspecten van het oud-belgische recht.

De dynamische inrichter dezer tentoonstelling, Professor J. Gilissen maakte hiervan een aan gegevens rijke catalogus op, die een blijvende waarde bezit en van aard is de grootste diensten te bewijzen aan de rechtshistorici.

Ongeveer een honderdtal handschriften waarvan de oudste, zeer eerbiedwaardige kanonieke verzamelingen uit de 8e, 9e en 11e eeuw, en een mooie verzameling glossen van romeins en kanoniek recht, daterend uit de 13e en 14e eeuw, laten toe de ontwikkeling te volgen van de juridische tekstbundels van de 8e tot de 19e eeuw. De oprichting der Leuvense Universiteit in 1425 had als gevolg dat een nieuwe soort rechtswerken ontstonden : de *notae* der cursussen der professoren in het romeinse en kanonieke recht. Rond diezelfde tijd ontstonden ook de eerste « costuymiers », waarvan de heer Gilissen ons een waardevolle beschrijving geeft : het kleine handschrift uit het einde der 14e eeuw met het overzicht van het gewoonterecht uit Brussel, Ukkel, Leuven en Nijvel is voorzeker het belangrijkste, maar de Nederlandse vertaling van de « Conseil à un ami » van Pierre de Fontaines is ongetwijfeld het interessantste !

Het werk der humanisten vindt men terug in de handschriften van Viglius en Mudaeus. Vóór 1550 zijn er weinig drukken, welke betrekking hebben op het gewoonterecht : het zijn vooral de uitgaven van de

« Somme rural » van Jean Boutillier, waarvan sommige uitgaven uit de incunabeltijd. Na 1550 vinden wij de hele reeks : Wielant, Damhoudere, Gudelinus, Anselmo, Burgundus, Christinaeus, Zypaeus, Christyn, Stockmans en De Ghewiet. Eindelijk geeft de heer Gilissen de beschrijving van de voornaamste documenten betreffende de rechterlijke hervormingen van Jozef II en van het Frans Regiem, waarbij vooral de verschillende uitgaven van de Napoleontische wetboeken in ons land opvallen. Ten slotte geeft hij een overzicht van de rechtshistorische « best-sellers » in België vanaf de uitgave door Wendelinus der *Lex Balica* in 1649 tot Henry Rolin in 1922, over Rapedius de Berg, J. J. Raepsaet, L. A. Warnkoenig, E. Defacqz, J. Britz, J. J. Raikem, Ch. V. De Bavay, J. J. Thonissen, Ch. Stallaert, E. Poullet, J. Van Biervliet, J. Lameere, L. Vanderkindere en G. Des Marez.

Het belang van deze catalogus ligt voor de hand : hij toont aan de rechtshistorici aan waar al deze merkwaardige documenten bewaard worden; hij bewijst eens te meer hoe rijk ons land is aan handschriften en werken betreffende het oude recht; hij doet eens te meer de noodzakelijkheid aanvoelen velen dezer onuitgegeven handschriften en ook uitgegeven werken te bewerken; hij doet ten slotte het schrijnend gebrek aanvoelen van een overzichtelijke studie van onze oude juristen, in de aard van het mooie werk « Het Humanisme en de Rechtswetenschap in de Nederlanden » van Professor René Dekkers.

L. Th. Maes.

BALIELEVEN

De Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

In het raam van de zeer interessante voordrachten die elkaar, onder het dynamisch voorzitterschap van Mr Opsomer, in een vlug tempo, opvolgen, werd op Woensdagavond 21 December de heer E. Sabbe, conservator van het Rijksarchief te Antwerpen, het woord verleend voor een veelbelovende uiteenzetting : « Geschiedkundig overzicht van het belastingswezen tijdens het oude regiem ». De persoonlijke belangstelling welke advocaten over het algemeen voor fiscale aangelegenheden voelen, groeide echter, onder het betoog van de heer Sabbe, zeer spoedig tot een louter wetenschappelijk, abstract en geschiedkundig genot. Dank zij een indrukwekkende informatie en een merkwaardige schat van wel gekozen voorbeelden en bijzonderheden van alle aard, slaagde de spreker er in een uiterst levend beeld te geven van de fiscaliteit in onze gewesten van de 11e eeuw tot aan de Franse Omwenteling, en hij wist alzo een auditorium dat, hoewel niet ingewijd, zich toch gepassioneerd toonde, gedurende ongeveer twee uur onophoudelijk te boeien.

Op duidelijke en bevattelijke wijze werd de evolutie van de talrijke belastingsstelsels die op onze voorouders toegepast of beproefd werden, gekenschetst, en wij konden alzo vaststellen dat de fiscale uitbuiting geen nieuwigheid is van onze XXe eeuw, doch, doorheen de verschillende vreemde bezettingen die ons land moest ondergaan, tot een stevig gevestigde traditie behoort. Het bleek echter dat de middeltjes die met veel geluk door de toenmalige belastingsplichtige werden gebruikt om in zo ruim mogelijke mate de belasting te ontduiken, tegenwoordig alle practisch nut hebben verloren en slechts nog een folkloristische aardigheid uitmaken.

De rede van de heer Sabbe was een volledig succes voor de spreker zelf en voor het bestuur van de Vlaamse Conferentie, dat hem uitgenodigd had.

Verslag van de Vergadering der Vlaamse Conferentie der Balie te Gent, op 20 December 1949.

Na een hartelijk welkomwoord van de heer voorzitter Mr J. Demeester, bracht deze laatste de Conferentie op de hoogte van een nieuw initiatief : Aan al degenen welke zich sedert de bevrijding aan de Balie hebben laten inschrijven, wordt de mogelijkheid verschaft om zich verdienstelijk te maken in de studie van zekere juridische vraagstukken, welke oudere collega's — gezien hun drukke practijk — niet in de mogelijkheid zijn zelf op te zoeken. De heren advocaten of notarissen zouden van al dergelijke problemen kennis geven aan het bestuur van de Conferentie, die op haar beurt voor ieder vraagstuk twee jongere collega's ermede zou belasten een nota op te maken van 2-3 bladzijden, een verslag inhoudend van hun opzoekingen. Het beste werk zou — beoordeeld door een commissie daartoe aangesteld door de Conferentie — gehonoreerd worden met 500 fr. Ook kan een dergelijk werkje in aanmerking genomen worden voor publicatie in een onzer juridische tijdschriften.

Het was met een grote interesse dat de talrijke jongere confraters daarvan kennis namen.

Mr W. Delva gaf daarop aan de vergadering een pleidooi ten beste van een zaak welke vóór de Heer Kinderrechter was gepleit geworden. Hierop volgde een vruchtbare en levendige discussie, welke tastte naar de verschillende problemen welke zich aan een advocaat stellen in dergelijk geval, zowel wat betreft de houding en toon die door hem moeten aangenomen worden, als de procedure-moeilijkheden welke zich kunnen voordoen.

Tenslotte werd door het achtbaar lid van de Tuchtraad, Mr A. De Cordier, een uiteenzetting gehouden aangaande het vraagstuk der honoraria. Ook hierop volgde er een levendige gedachtenwisseling.

De heer voorzitter slot daarop deze geslaagde vergadering.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"